

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE

Pedagogická fakulta

katedra školní a sociální pedagogiky

Strašidelná Praha: projekty ve školní družině

The Ghostly Prague: The Projects in The After-school Club

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Ondřej Hník, Ph.D.

Autor bakalářské práce: Anna Vyhnálková

Studijní obor: vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

Praha 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne.....

Podpis .....

Anna Vyhnálková

Poděkování

Autorka by ráda poděkovala:

PhDr. Ondřeji Hníkovi, Ph.D. za podporu a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

Lidem, kteří se zúčastňovali jako různé postavy projektů především: Michaele Vyhnálkové a Pavle Seifertové.

A mnoha dalším, kteří mi sdělovali své názory, připomínky, pomáhali mi a hlavně to se mnou vydrželi.

Anotace

Ve své bakalářské práci „Strašidelná Praha: projekty ve školní družině“ jsem se zaměřila na projekty ve školní družině. Všechny projekty souvisejí nějakým způsobem se strašidlem, které se nachází v Praze.

V empirické části své práce jsem se zabývala čtyřmi projekty, které jsem zrealizovala během školního roku 2009/2010 se žáky druhého ročníku v rámci školní družiny. Cílem bylo vymyslet a zrealizovat projekty související s místy, které máme v okolí školy a které tedy můžeme navštívit.

Klíčová slova: projekt, pověst, školní družina

Annotation

I'm focused on projects in the after-school club. In my baccalaureate work „The ghostly Prague: the projects in the after-school club”.

The empirical part in focused on four projects, which I made in 2009/2010 school year with the pupils of second class of primary school in the after-school club. My aim was make projects with are connected with places around our school.

Key words: project, legend, after-school club

Obsah

Teoretická část

1. Úvod	9
2. Co jsou projekty?	10
2.1 Historie projektové metody	10
2.2 Definice projektu	12
2.2.1 Projekt.....	12
2.2.2 Projektová metoda.....	13
2.2.3 Projektové vyučování	14
2.3 Projekt kontra tematické vyučování.....	14
2.4 Znaky projektu.....	16
2.5 Typologie a dělení projektů.....	16
2.5.1 Podle účelu.....	17
2.5.2 Podle délky trvání.....	17
2.5.3 Podle navrhovatele	18
2.5.4 Podle počtu zúčastněných.....	18
2.5.5 Podle místa konání	18
2.5.6 Podle vztahu k učivu a vyučovacím předmětům.....	18

3. Fáze projektu.....	20
3.1 Námět	20
3.2 Plánování	21
3.3 Realizace.....	21
3.4 Hodnocení.....	22
4. RVP ZV.....	23
5. Podmínky pro projekt.....	26
5.1 Škola.....	26
5.2 Pedagog	26
5.3 Žáci.....	27
5.4 Rodiče.....	27
6. Projekty ANO či NE.....	29
6.1 Výhody projektů	29
6.2 Nevýhody projektů.....	30
7. Projekty ve školní družině.....	32
8. Závěr	34
Empirická část	
1. Úvod	35
2. Projekty	36
3. Hledání pokladu	37

4. Golem.....	45
5. Modrá paní.....	50
6. Klobouk pro Modrou paní.....	54
7. Závěr.....	58
Použité zdroje	59
Přílohy	
Příloha 1 - pověst o pokladu na Letné.....	62
Příloha 2 – ukázka dopisu od tajného řádu.....	63
Příloha 3 – dopis členům řádu od dětí (s obálkou)	64
Příloha 4 – znak skupiny i s názvem.....	65
Příloha 5 – doplňující tematicky zaměřené činnosti: Hledání pokladu.....	66
Příloha 6 – ukázka listu z deníku.....	69
Příloha 7 – plakáty na konci projektu	70
Příloha 8 – fotografie z projektu “Hledání pokladu“	71
Příloha 9 – brainstorming o Golemovi	74
Příloha 10 – pověst O Golemovi: komiks	75
Příloha 11 – pověst O Golemovi.....	77
Příloha 12 – doplňující tematicky zaměřené činnosti: Golem	81
Příloha 13 – doplňující tematicky zaměřené činnosti: Golem	84
Příloha 14 – doplňující tematicky zaměřené činnosti: Golem	84

Příloha 15 – fotografie z vyrábění Golema	86
Příloha 16 – výstava Golema	87
Příloha 17 – arch o Modré paní z kroniky	88
Příloha 18 – obrázky dětí ze setkání s Modrou paní.....	90
Příloha 19 - luštěnka.....	91
Příloha 20 – pracovní list na téma třídění odpadu.....	92
Příloha 21 – klobouky	93
Příloha 22 – mapa Prahy.....	94

1. Úvod

Téma projektů ve školní družině jsem si pro svou práci vybrala kvůli svému kladnému vztahu k této organizační formě výuky. Je mi totiž blízká myšlenka větší aktivity dítěte, jelikož se ztotožňuji s tvrzením, že čím více smyslů člověk při práci zapojí, tím lépe si nové poznatky osvojuje. Zde platí zlaté pravidlo Komenského: „Proto budiž učitelům zlatým pravidlem, aby všechno bylo předváděno všem smyslům, kolika možno. Totiž věci viditelné zraku, slyšitelné sluchu, vonné čichu, chutnatelné chuti a hmatatelné hmatu; a může-li něco býti vnímáno najednou více smysly, budiž to předváděno více smyslům.“ (Komenský 1905, str.230)

Teoretická část mé bakalářské práce si klade za cíl zmapovat projektové vyučování z hlediska výstavby projektu, možných hledisek nazírání na projekt a krátkého náhledu do historie projektu. Projekt považuji za metodu, která je velmi vhodná pro práci s žáky prvního stupně nejen v rámci školního vyučování, ale také v rámci pobytu v družině. Při tomto typu vzdělávání si žáci osvojují mnoho schopností a dovedností, které mnohdy ihned uplatňují v praxi. Projekty u nás nejsou ničím novým, ale stále si hledají své místo pod sluncem, neboť je mnoho lidí vnímá jako chvíle, kdy si děti „hrají“ a vůbec nic se neučí. Opak je však pravdou. Během projektu si žáci osvojují vědomosti, dovednosti, schopnosti, rozvíjejí vztahy mezi sebou navzájem, učí se pomocí prožitku a činnostního učení.

2. Co jsou projekty?

Projektové vyučování nebo projektová metoda či jednoslovně jen projekt. Tyto pojmy slyším již několik let v rámci studia i praxe v základní škole. Projekt si mnoho lidí spojí s přídavným jménem stavební, kulturní nebo ekologický. Ale projekt ve škole? Většina dospělých na svou školu vzpomíná jako na místo, kde převládala frontální výuka. Ani tehdy tomu však nebylo všude. Mnoho lidí mi popisovalo jednotlivé činnosti, které ve školách dělali a které odpovídaly projektovému vyučování. Stejně tak jako dnes není na všech školách u všech pedagogů centrem zájmu dítě, stejně tak dříve nebyly všude jen přísné učitelky a vychovatelky bez kreativity a upřímné náklonnosti k dětem.

Projektové vyučování tedy lze postavit jako protiklad k frontální výuce, kdy žák byl pasivnější než učitel, více přijímal informace, než o nich přemýšlel a málokdy měl možnost vnímat novou věc či informaci mnoha smysly najednou. Naproti tomu v projektové výuce žák zjišťuje informace pomocí vlastní aktivity, rozvíjí během činností jednotlivé schopnosti a dovednosti, které následně směřují k utváření si hodnot a postojů.

2.1 Historie projektové metody

Myšlenka, na které stojí dnešní projektová výuka, pochází už z 19. století. Vystala jako reakce na tzv. herbartovské učení, které vládlo tehdy v Evropě i v Americe. Původní myšlenky Johanna Friericha Herbarta byly vzaty po jeho smrti zcela jednoznačně a zjednodušeně, což vneslo do dalšího vzdělávání nepříznivé změny. Učební lekce byly přeplněny poznatky, které se žáci museli učit zcela z paměti a vznikla tak výuka, kdy žáci memorovali učitele a neměli přemýšlet nad jednotlivými jevy nebo si na ně přicházet sami, ale pouze opakovat, co jim bylo předkládáno. Kázeň byla udržována díky trestům a postava učitele, který byl autoritativním jedincem stojícím na opačné straně než žáci, cíleně z dětí vychovávala loajálního občana s minimálním podílem vlastního uvažování. Tato výuka ovšem mnoha pedagogům nevyhovovala, a

proto vznikaly snahy z učiva ubrat teoretických poznatků a zapojit více žáka do činností.

K jedné z velkých kritiček herbartismu patřila Ellen Keyová (švédská lékařka). Blížící se 20. století nazvala ve svém stejnojmenném díle „stoletím dítěte“. Centrem zájmu se stalo dítě, jeho aktivita, zvědavost, motivace k činnostem místo jeho utlumování. Dítě je bytost aktivní a nelze ho tedy zasazovat do pasivního prostředí školy. V tuto chvíli začala vznikat tzv. reformní pedagogika, která se snažila přetvořit herbartovský model vyučování na způsob předávání poznatků dítěti přirozenějším způsobem. Jako představitele reformní pedagogiky uvádím alespoň: E. Keyová, P. Petresen, O. Neill, F. Freinet, J. Dewey, E. Claparède, O. Decroly, W. H. Killpatrick.

Dítě se nyní dostává do středu zájmu. Pokračuje se v kritice tradiční školy, mechanického způsobu vyučování, neindividuálního přístupu k žákovi a nezájem o jedince...

Všichni reformátoři se snažili na půdě své země o reformy, což vedlo ke vzniku dvou mezinárodních organizací (Hnutí nových škol – vznik v r. 1898, Liga pro novou výchovu – vznik v r. 1921), které toto hnutí koordinovaly a zveřejňovaly poznatky o tom, co se kde nového o této problematice zjistilo.

Výše zmiňovaný představil reformního hnutí E. Claparède formuluje program, který je nazýván jako koperníkovský obrat ve výchově. Centrem našeho pedagogického vesmíru má být tedy Slunce a ne Země, tedy dítě a ne učitel. Vzniká tedy tzv. pedocentrismus, který klade důraz na pochopení dítěte, respekt k dítěti, lásku a trpělivost k dítěti a přijímání dítěte takového jaké je.

Základem v reformních školách byla činnost dětí. Děti si zkoušely, jak se vypěstuje rostlina, a na základě pokusu a omylu se dozvídaly nové věci. „Aby děti mohly pracovat, vznikaly ve školách pracovní dílny, odborné laboratoře, knihovny, pokusná pole, zahrady. Významnou metodou se staly i vycházky.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková 2009, s. 11)

Za otce myšlenky projektové metody je považován J. Dewey, který prosazoval tzv. činnou školu. J. Dewey sám nepoužíval pojem projektová metoda, ale jeho práce

měla znaky projektů, tak jak je známe dnes. V jeho lekcích se seskupovaly jednotlivé činnosti do témat, od kterých se práce dále odvíjela. Myšlenku projektové metody sepsal až v roce 1918 jeho spolupracovník W. H. Killpatrick. „Zdůraznil význam zájmu dětí a navrhl koncentrovat učební látku v projektech. Projekty se vztahovaly k životu žáků a k jejich potřebám. Killpatrickovi nešlo ve vyučování o zvládnutí učiva z hlediska obsahu jednotlivých předmětů, ale především o rozvoj osobnosti dítěte. Zdůrazňuje například odpovědnost žáka za výsledky jeho jednání. Za podstatný rys projektu považuje Killpatrick plánovitost a silnou vůli žáka uskutečnit projektovaný záměr...Systém plánovité činnosti má silný vliv i na mravní rozvoj žáka.“ (Coufalová 2006, s. 8)

V České republice se projektová výuka rozvíjela především ve 20. a 30. letech 20. století. Učitelé se snažili hledat vhodná témata pro projektovou výuku v rámci svých předmětů. Žáci se učili na věcech, které jim byly už známé další nové poznatky, čímž byla dodržována pedagogická zásada J. A. Komenského – osvojování si poznatků od známých k neznámým. (Tomková, Kašová, Dvořáková 2009)

Projektová výuka se u nás objevuje znova až v devadesátých letech 20. století. Z počátku učitelé narážejí na mnoho problémů, neboť osnovy svým nastavením zařazování projektů příliš neumožňují. Novou možnost poskytl až rámcový vzdělávací program, který umožňuje spojování lekcí a nastavení školního vzdělávacího programu podle filozofie dané školy.

2.2 Definice projektu, projektové metody a projektové výuky

2.2.1 Projekt

Pod pojmem projekt si většina lidí představí projekt stavby. Co je tedy projekt v oboru pedagogiky?

W. H. Killpatrick (In Coufalová 2006, s. 10) popisuje projekt takto: „Projekt jest určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žáku tak, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě.“

MÁŇÁK, ŠVEC (2003) vymezují projekt jako „komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu.“

Dalším možným vymezením projektu je: „Projekt je specifický typ učebního úkolu, ve kterém mají žáci možnost volby tématu a směru jeho zkoumání, a jehož výsledek je tudíž jen do určité míry předvídatelný. Je to úkol, který vyžaduje iniciativu, kreativitu a organizační dovednosti, stejně tak jako převzetí odpovědnosti za řešení problémů spojených s tématem.“ (Kasíková 2001, str. 49)

2.2.2 Projektová metoda

Kratochvílová (2006) ve svém díle popisuje, že na projektovou metodu musíme nahlížet jako na „uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce.“

V Pedagogickém slovníku J. Průchy (2001, str. 184) je projektová metoda popsána jako: „ Je to vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním. Vychází z pragmatické pedagogiky a principu instrumentalismu. Podporuje motivaci žáků a kooperativní učení. Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného nebo slovesného produktu.“

2.2.3 Projektová výuka

Projektové vyučování však i po tolika letech své existence nemá jednu ustálenou definici. Osobně se mi nejvíce líbí definice Stanislava Vrány, který byl ředitelem pokusných škol ve Zlíně¹:

- „ 1. je to podnik,
2. je to podnik žáka,
3. je to podnik žáka, za jehož výsledky převzal žák odpovědnost,
4. je to podnik, který jde za určitým cílem.“ (Coufalová 2006, s. 10)

Projektová výuka je způsob vyučování, kdy se zabýváme projekty. Učení v projektech překračuje hranice školy. Přesouvá se do přírody, do obce, zkrátka mimo školní budovu. (Maňák, Švec 2003)

Existuje mnoho definic projektové výuky. V podstatě jde o komplex činností soustředěných kolem jednoho tématu, vzájemně provázaných a postupně vystavující cestu k danému cíli – k výslednému produktu. Přičemž není nejdůležitější konečný produkt, ale samotná cesta k němu.

2.3 Projekt kontra tematické vyučování

Projektové vyučování bývá někdy v praxi zaměňováno s tematickým vyučováním. Zatímco projekt směřuje pomocí na sebe navazujících činností k určitému cíli, výsledku, prezentaci, produktu, tematické vyučování lze popsat jako soubor činností obklopujících jedno ústřední téma, které motivačně jednotlivé činnosti spojuje.

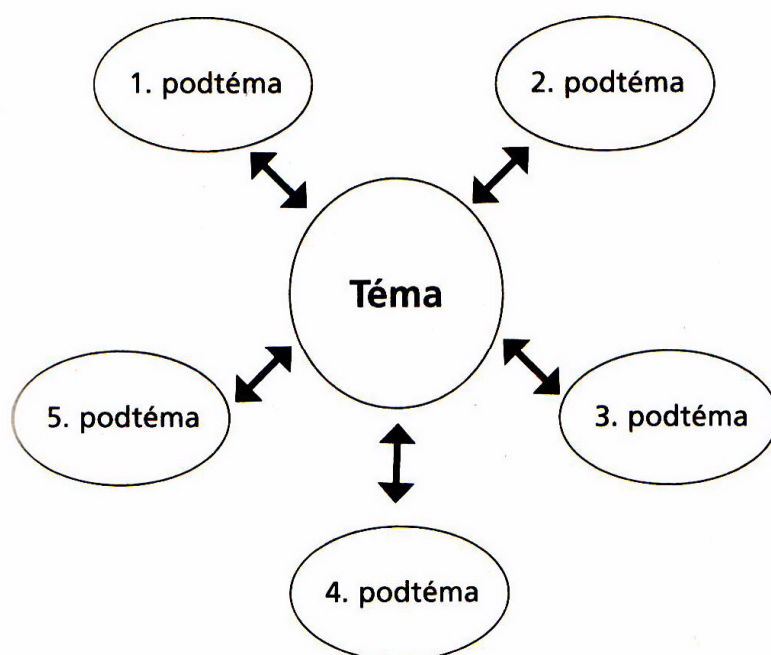
---

¹ Vrána Stanislav od roku 1929 do roku 1939 ředitel Masarykovy diferencované školy měšťanské ve Zlíně. Pokusnické hnutí u nás probíhalo především ve 20. a 30. letech 20. století s cílem změnit školu. Stanislav Vrána rozvádí touto definicí označení projektové metody V. Příhody: „Projekt je podnik žáků“.

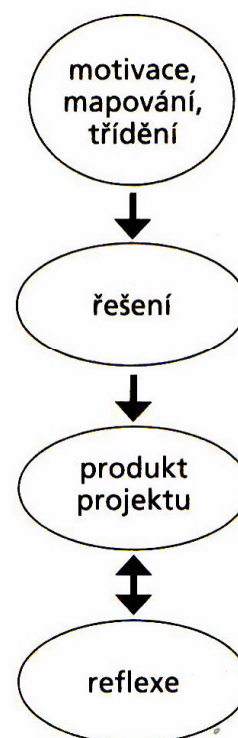
TOMKOVÁ, KAŠOVÁ, DVOŘÁKOVÁ (2009, s. 14) popisují tematické vyučování jako „vyučování vycházející z určitého tématu, které může obsahově integrovat různé vyučovací předměty. Ústřední téma je v centru zájmu a vycházejí z něj různá podtémata, která se mohou uskutečňovat i v jednotlivých předmětech. Tematické vyučování může spočívat také ve sbírání informací a podkladů pro projektové vyučování.“

Tematické vyučování na rozdíl od projektu nesměřuje ke konkrétnímu závěrečnému produktu nebo výstupu. Lze jej zařadit do jednotlivých hodin a dodržet 45 minut lekce i jednotlivé předměty v rozvrhu. K propojení předmětů dochází právě díky společnému tématu, kterým se v jednotlivých hodinách žáci zabývají a které bývá zpravidla motivační pro další činnosti související s učební látkou. Dobře pochopitelná schémata (obr.1) znázorňující rozdíl mezi projektovou a tematickou výukou jsem našla v TOMKOVÁ, KAŠOVÁ, DVOŘÁKOVÁ (2009, s. 15)

Tematická výuka

Projekt

obr. 1

2.4 Znaky projektu

Projektová výuka má stejně jako jiné druhy vyučování své typické znaky a rysy. COUFALOVÁ (2006, s. 11) popisuje základní rysy projektu takto:

- a) „Projekt vychází z potřeb a zájmů dítěte. Umožňuje uspokojit jeho potřebu získávat nové zkušenosti, být odpovědný za svou činnost.
- b) Projekt vychází z konkrétní a aktuální situace. Neomezuje se na prostor školy, ale mohou se do něho zapojit i rodiče a širší okolí.
- c) Projekt je interdisciplinární.
- d) Projekt je především podnikem žáka.
- e) Práce žáků v projektu přinese konkrétní produkt. Pokud je to možné, je průběh a výsledek zdokumentován. Vznikne výstup, kterým se účastníci projektu reprezentují ve škole nebo mimo školu.
- f) Projekt se zpravidla uskutečňuje ve skupině. Sociální psychologie druhé poloviny minulého století prokázala, že učení ve skupině je významné nejen pro rozvoj osobnosti žáka, ale zvyšuje efektivitu procesu učení.
- g) Projekt spojuje školu s širším okolím.“

Projekt lze tedy charakterizovat, jako činnost probíhající zpravidla ve skupině, motivovanou zájmem žáka, ve které se prolínají jednotlivé vzdělávací oblasti směřující ke konkrétnímu produktu nebo výstupu.

2.5 Typologie a dělení projektů

Projekty můžeme dělit podle různých hledisek do mnoha skupin. Nejčastější hlediska dělení jsou podle účelu, doby trvání, navrhovatele, počtu zúčastněných žáků, místa konání, vztahu k vyučovacím předmětům...

Na konci této podkapitoly uvádím pro větší názornost obr. 2, tabulku se základními typy dělení projektu, která přehledně ukazuje dělení projektů podle jednotlivých hledisek (Kratochvílová, 2006) vycházející z původního dělení J. Valenty².

2.5.1 Podle účelu

Sám Killpatrick dělí projekty zrovna **podle účelu** (Kratochvílová 2006, s. 45) takto:

- a) „Projekt, který se snaží vtělit myšlenku či plán vnější formy. Konstruuje se tu jistá skutečnost (např. stavba člunu).
- b) Projekt směřuje k prožitku z estetické zkušenosti (např. vytvoření obrazu).
- c) Projekt usilující řešit problém – intelektuální obtíž (např. proč je nebo není rosa).
- d) Projekt vedoucí k získání dovednosti (např. naučit se násobilku).“

Jiné dělení projektů podle účelu by bylo možné (Svobodová 2010):

- a) Procvičování dosud probraného učiva.
- b) Získávání nových znalostí.

2.5.2 Podle doby trvání

Nejužívanější dělení projektů je podle délky trvání. Zpravidla jsou projekty děleny na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé a někteří autoři přidávají i mimořádně dlouhodobé projekty. Autoři se však již neshodují v definici těchto časových úseků.

Zatímco MAŇÁK, ŠVEC (2003) časově definuje krátkodobý projekt na dvou až několikahodinový, střednědobý na jeden až dva dny, dlouhodobý na tzv. projektový týden a mimořádně dlouhodobý na několik týdnů nebo i měsíců, KRATOCHVÍLOVÁ (2006) popisuje krátkodobý projekt jako činnost trvající 1 den, střednědobý trvá maximálně 1 týden a dlouhodobý déle jak jeden týden, maximálně však 1 měsíc. Projekt mimořádně dlouhodobý trvá déle než jeden měsíc.

Svobodová (2010) na svém školení uvádí dělení projektu na tři typy:

---

² VALENTA, J. aj. *Projektová metoda ve škole a za školou. Pohledy*. Praha: Ipos Artama, 1993. s. 5 - 6

- 1.** krátkodobý (1 až 7 dní),
- 2.** střednědobý (do 8 týdnů)
- 3.** dlouhodobý (déle jak 8 týdnů)

2.5.3 Podle navrhovatele

Navrhovatel, tedy člověk, od kterého přišel námět celého projektu, je velice důležitým aspektem celého projektu. Z počátku byla projektová témata zpravidla navrhována učiteli, kteří sledovali své didaktické cíle. V současnosti roste s věkem žáků i jejich aktivita při výběru tématu k projektům.

2.5.4 Podle počtu zúčastněných žáků

Podle počtu zúčastněných bývají projekty definované jako individuální a kolektivní, které můžeme dále dělit na párové, skupinové, třídní a celoškolní.

2.5.5 Podle místa konání

Toto kritérium lze chápat různě. COUFALOVÁ (2006) popisuje projekty ve školní budově a mimoškolní budovu. Dále pak, podobně jako KRATOCHVÍLOVÁ (2006) popisuje možnosti místa konání jako projekty domácí, školní, družinové...

2.5.6 Podle vztahu k učivu a vyučovacím předmětům

Množství zapojených předmětů do projektu a vztahy k jednotlivým vzdělávacím oblastem jsou také důležitým kritériem ovlivňujícím projekt samotný. V projektu se zpravidla prolínají různé vzdělávací oblasti, průřezová témata i doplňující oblasti. Existují však i projekty cíleně zaměřené na jeden předmět.

Hledisko třídění	Typy projektů
Navrhovatel projektu	<ul style="list-style-type: none"> ● spontánní žákovské ● uměle připravené ● kombinace obou typů předchozích
Účel projektu	<ul style="list-style-type: none"> ● problémové ● konstruktivní ● hodnotící ● směřující k estetické zkušenosti ● směřující k získání dovedností (i sociálních)
Informační zdroj projektu	<ul style="list-style-type: none"> ● volný (informační materiál si žák obstarává sám) ● vázaný (informační materiál je žákovi poskytnut) ● kombinace obou typů
Délka projektu	<ul style="list-style-type: none"> ● krátkodobý (maximálně 1 den) ● střednědobý (maximálně 1 týden) ● dlouhodobý (více jak jeden týden, méně jak měsíc) ● mimořádně dlouhodobý (více jak měsíc)
Prostředí projektu	<ul style="list-style-type: none"> ● školní ● domácí ● kombinace obou typů ● mimoškolní
Počet zúčastněných na projektu	<ul style="list-style-type: none"> ● individuální ● společné (skupinové, třídní, ročníkové – mezitřídní, meziročníkové, celoškolní)
Způsob organizace projektu	<ul style="list-style-type: none"> ● jednopředmětové ● víceředmětové

obr. 2

3. Organizační struktura projektu

Projekt má samozřejmě také svoje fáze, kterými jedinec prochází během projektové výuky. Jedná se o záměr, plánování, realizace a hodnocení.

3.1 Námět

Námět projektu se může objevit takřka kdykoliv a odkudkoliv. Zpravidla existuje několik základních možností (Coufalová 2003, s. 22):

- a) „Téma přinese učitel.
  - a. Učitel rozpracuje téma na delší dobu.
  - b. Učitel vše připraví (pomůcky, činnosti...).
- b) Učitel přinese námět projektu.
  - a. Žáci námět přijmou a dále rozpracují.
  - b. Žáci přinášejí sami další náměty.
- c) Podnět přinesou žáci.
  - a. Žáci společně s učitelem námět dále rozpracují.“

Jednotlivá témata mohou samozřejmě přijít i od rodičů, od obce a dalších lidí či organizací, ale zpravidla to tak nebývá.

Námět je prvotním impulzem k zabývání se daným tématem. Zpravidla je zájem o daný námět motivován vnitřně a u každého jedince se tato motivace různí. Po přijetí námětu je třeba začít projekt plánovat.

3.2 Plánování

Při plánování si v první řadě stanovujeme cíl, kterého chceme dosáhnout.

Podle MAŇÁKA, ŠVECE (2003, s. 169) má stanovení cíle“ zajistit vhodnost a realizovatelnost záměru vzhledem k daným podmínkám, přičemž významnou úlohu má účinná motivace žáků. Žáci se musí s tématem ztotožnit a přijmout ho ze své.“

Po stanovení cíle dochází k plánování výsledného produktu, problému, který bude nutno řešit a řešení tohoto problému. MÁŇÁK, ŠVEC (2003, s. 169) popisují další fázi po stanovení cíle takto: „Vytvoření plánu řešení představuje kritický a rozhodující moment předurčující výsledek. Velmi proto záleží na společném prodiskutování plánu a na výběru úkolů pro každého žáka nebo skupiny žáků. Tato fáze zahrnuje také pokud možno přesný odhad spotřeby nezbytného materiálu, kalkulaci nákladů, zajištění zodpovědnosti za splnění jednotlivých úkolů a rovněž způsob prezentace výsledků (např. záznamy a dokumentace, výstavba výrobků, zhotovení modelu atd.). Účelné je vypracovaný plán zpřístupnit všem, aby bylo možno jeho průběžné plnění kontrolovat.“

Vytvořit dobrý plán řešení nastoleného problému je velice náročné a důležité pro celou následující práci. Pokud zpřístupníme vypracovaný plán všem, nebude již možno nepozorovaně v něm dělat změny, proto si myslím, že pokud člověk nemá zatím dostatek zkušeností, není to úplně nejlepší krok a mohl by být spíše destruktivní, kdyby bylo v plánu stále něco potřeba měnit.

3.3 Realizace

Po důkladném naplánování celého projektu přichází fáze realizace. Postupně se uskutečňují jednotlivé naplánované činnosti a aktivity, které mají směřovat k vyřešení daného problému a k vytvoření výsledného výstupu projektu. MAŇÁK, ŠVEC (2003, s. 169) popisují jednotlivé možnosti aktivit: „ Je to např. vyhledávání potřebných informací, zajišťování materiálů, provádění pozorování a měření, organizování exkurzí, interviewování důležitých osob, pořizování dokumentace, přípravování nezdařených akcí atd.“

3.4 Hodnocení

Po fázi realizace projektu dochází k závěrečnému zhodnocení. Hodnocení projektu je specifické mírou důležitosti vlastního sebehodnocení a hodnocení žákem. „Do hodnocení se maximálně zapojuje sám žák, hodnotí nejen výsledky, ale i průběh projektu, neboť byl sám jeho hlavním aktérem. Učitel může pro hodnocení připravit otázky, hodnotící archy, dotazníky. Hodnocení se soustředí nejen na nově osvojené vědomosti, dovednosti a klíčové kompetence, ale reflektuje i postoje a sociální dovednosti. V reflexi žáci mohou vyjádřit své prožitky a pocity, poděkovat spolužákům za spolupráci, vyjádřit, co se dozvěděli nového o sobě a o druhých.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková 2009, s. 18 – 19)

Kromě zhodnocení vlastních prožitků a pocitů lze fázi reflexe využít jako chvíli, kdy žák shrne vlastními slovy osvojené vědomosti, projeví prakticky své schopnosti a dovednosti a celkově zhodnotí přínos prožitých činností.

Neoddělitelnou součástí hodnocení je prezentace výsledného produktu či výstupu z celého projektu a celkové zhodnocení práce na projektu. „Seznámení školní nebo i širší veřejnosti s konkrétními výstupy projektu má značný motivační vliv na řešitele, protože jim přináší pocit uspokojení a posiluje jejich sebedůvěru ve vlastní schopnosti, což v tradiční výuce, zejména u slabších žáků, se často nedostavuje.“ (Maňák, Švec 2003)

4. Projekty a RVP ZV

Vydání Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) připravilo velice dobrou půdu pro tvorbu projektů a pro projektovou výuku jako takovou. Školy mají možnost vytvořit si svůj školní vzdělávací program tzv. „na míru“ svým nárokům a cílům a umožnit, tak i projektovou výuku pokud je v souladu s jejich filozofií. Obzvláště vhodně vystavená je k těmto účelům výuka prvního stupně, kdy jsou žáci vedeni převážně jedním učitelem po celý den a je tak možné bez problému hodiny časově spojit v jednu lekci. Dalším velmi vhodným prostředím jsou samozřejmě školní družiny, zajišťující zpravidla odpolední výchovně vzdělávací program pro žáky prvního stupně. Zde nejsou vychovatelé většinou omezováni ani zvoněním, ani jinými pedagogy.

RVP ZV je rozdělen na několik částí z nichž v popředí je devět vzdělávacích oblastí: např. jazyk a jazyková komunikace, matematika a její aplikace, člověk a jeho svět. Tyto základní oblasti, kam se víceméně ukryly školní předměty, jako český jazyk, vlastivěda, přírodověda... jsou rozšiřovány o možné doplňující vzdělávací obory. Toto rozdělení nejen přeskupilo již známé předměty a některé staré přejmenovalo, ale umožnilo také jejich obsahové rozšíření a upravilo jejich vzdělávací cíle, do kterých byly kromě vědomostí zařazeny i požadavky na dovednosti a schopnosti žáků, nazývané jako klíčové kompetence. Se vzdělávacími oblastmi souvisí zároveň doplňující vzdělávací obory, kam patří dramatická výchova a další cizí jazyk. Ke konci loňského roku bylo rozhodnuto, že jako další doplňující obor bude zařazena etická výchova („Toto opatření nabývá účinnosti dnem 1. září.“ UN č. 1/2010 s. 19). Všechny tři zmiňované doplňující obory si na rozdíl od povinných vzdělávacích oblastí může každá škola zařadit do osnov dle svých požadavků. Na tyto obory je zvláštní časová dotace a škola ji může vyplnit dramatickou výchovou, dalším cizím jazykem či výchovou etickou.

S jednotlivými vzdělávacími oblastmi i doplňujícími obory souvisí zároveň průřezová témata, která nejsou pevně zakotvena v rozvrhu. Jejich myšlenka jim toto zakotvení neumožňuje, neboť jde o celé vzdělávací filozofie. Průřezovými tématy jsou:

osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova, environmentální výchova, mediální výchova. Tato témata je tedy nutné začleňovat nenásilně do chodu školy. Těžko budu vyučovat o výchově demokratického občana, když se nebudu demokraticky k žákům chovat. Žáci sami se nejlépe učí napodobováním ostatních. Lidé se učí nejen v rámci řízeného učení např. ve škole, ale také nápodobou ostatních. Jandourek (2001) uvádí, že toto sociální chování je vlastní podle biologů mnoha obratlovcům. Učení nápodobou umožnilo rychlejší adaptaci člověka na rychle se měnící životní podmínky. Petty (1996, s. 25) popisuje učení nápodobou takto: „Učení pomocí napodobování je jedním z hlavních druhů učení ve škole i mimo ni, protože se jedná o vynikající způsob, jak se správně naučit všem detailům dané dovednosti.“ Tuto informaci můžeme využít v rámci vyučování a použít názornou ukázkou při svém vysvětlování či při udělování pokynů k určité činnosti nebo ji můžeme využít jako obecný předpoklad a vycházet z toho, že žáci se učí i tím, co vidí. Vnímají naše chování a berou si z něj svou část. „, Pokud učitel říká žákům, že je třeba si před jídlem vždy umýt ruce, ale sám se tím neřídí, dospělí žáci k tomu, že mytí rukou není důležité...to, co jako učitelé děláme, má nesrovnatelně větší vliv než to, co říkáme. Představujeme pro žáky příklad, vzor, neboli modelujeme...Dělejte, co vám říkám, a ne to, co dělám, prostě jako vyučovací metoda nefunguje.“ (Petty 1996, s. 16).

Je tedy více než důležité jednat v souladu s filozofií školy a přistupovat k žákům v souladu s tím, co je učíme. Průřezová témata jsou především cestou k osvojení si schopností a dovedností vedoucích k vytvoření si postojů a hodnotového systému. Jejich základem nejsou především vědomosti, a proto je nelze zaškatulkovat do konkrétních hodin v rozvrhu.

Se všemi výše zmíněnými částmi RVP ZV neodmyslitelně souvisí v poslední době velmi užívaný pojem „klíčové kompetence“. Co to však klíčové kompetence jsou? HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ (2008, s. 156) definují klíčové kompetence jako „vstupní vědomosti rozvinuté do schopností a převedené či ověřované praktickými dovednostmi, popř. vyústující do postojů.“ V RVP ZV (2005, s. 14) jsou klíčové kompetence popisovány jako: „souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr

a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.“

V podstatě se jedná o soubor dovedností, schopností a vědomostí, jenž tvoří osobnost žáka podle morálních měřítek společnosti.

RVP ZV uvádí šest klíčových kompetencí: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.

Uvedené kompetence se nejen prolínají se vzdělávacími oblastmi, průřezovými tématy i doplňujícími obory, ale vztahují i k výchovně-vzdělávací činnosti školních družin. Zde však HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ (2008) uvádějí ještě kompetenci sedmou, která je specifická právě pro mimoškolní činnost: kompetence k trávení volného času. Požadavky pro naplnění této kompetence uvádí také HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ (2008, s. 159): „umět trávit volný čas; orientovat se v možnostech smysluplného trávení volného času; umět si vybrat zájmové činnosti podle svých dispozic; rozvíjet své zájmy v organizovaných i individuálních činnostech; rozvíjet schopnost aktivního trávení volného času jako kompenzaci stresových situací; umět odmítnout nevhodné nabídky pro trávení volného času.“

5. Podmínky pro projekt

Stejně jako frontální výuka vyžaduje např. lavice, kde žáci mohou přijímat informace od pedagoga, potřebuje i projektová výuka určité podmínky, aby mohla fungovat.

5.1 Škola

Podpora školy je při tvorbě projektů velice důležitá. V dnešní době je “moderní” vytvářet projekty a proto s oficiální podporou školy nebývají problémy, ačkoliv realita nakonec bývá mnohdy jiná a vše leží na bedrech pedagoga. „Pro smysluplnost projektového vyučování je nezbytná spolupráce školy a širokého okolí. Spolupráce na všech úrovních a osobní zodpovědnost významně přispívají ke změně klimatu ve škole. Z hlediska sociálních vztahů není možné ostře oddělovat den, kdy se učí v projektech, a den, kdy se učí v předmětech. Přestože režim předmětového vyučování a systém vyučovacích hodin určuje do značné míry podobu vyučování, pod vlivem projektových dnů se mění vztahy ve třídě i celkové klima ve škole.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková 2009, s. 19)

Z výše uvedeného je patrná důležitost spolupráce mezi všemi lidmi i institucemi zúčastněnými na projektu bez rozdílu jejich postavení ve škole či mimo školu. Přínos projektu spočívá především v cestě k řešení problému, a nikoliv v produktu samém.

5.2 Pedagog

Učitel se v rámci projektové výuky stává pouze průvodcem jednotlivými činnostmi. Mění se tedy jeho postavení z člověka předávajícího informace na spoluvůdce projektu spolu se žáky. Vztah mezi učitelem a žákem se dostává na partnerskou úroveň, což může být pro některé pedagogy přinejmenším problematické. COUFALOVÁ (2006, s. 12) o projektech píše: „V nejnižších ročnících zpravidla ještě převládá řídicí funkce učitele, ale postupně roste samostatnost žáků a jejich

zodpovědnost za průběh projektu i jeho výsledek. Učitel už není tím, kdo hodinu vede, kdo ji sám plánuje, vytváří a hodnotí, ale stává se poradcem, který děti převádí přes různá úskalí...Děti ale stále vede k samostatnosti a k tomu, aby uměly spolupracovat s ostatními.“ Role pedagoga je tedy velice důležitá ve všech ročnících, a to i v těch vyšších, kdy už žáci přebírají stále větší samostatnost. Pedagog má být žákům nápomocný v různých problematických situacích, které ještě vzhledem k věku či zkušenostem nejsou schopni sami vyřešit.

5.3 Žáci

Projektové vyučování umožňuje žákům zabývat se náměty, které je zaujmou, a jejich hlavním hnacím motorem je tedy vnitřní motivace. TOMKOVÁ, KAŠOVÁ, DVOŘÁKOVÁ (2009, s. 19) popisují projektové vyučování jako výuku, která „umožňuje žákům zpracovávat aktuální problémy, které jsou jim blízké, vyžadující aktivitu a angažovanost nejen od žáků, ale i od učitelů...Při spolupráci se setkávají žáci různých tříd a ročníků i učitelé různých oborů.“

Od žáků chce tato metoda jistou dávkou samostatnosti, chuti pracovat jinak, schopnost spolupráce a komunikace a dalších sociálních dovedností. Samostatnost a zodpovědnost žáků souvisí s jejich přibývajícím věkem a zkušenostmi. Podíl zmiňovaných schopností a dovedností u žáků roste úměrně s tím, jak klesá aktivita a řídicí funkce pedagoga.

5.4 Rodiče

Informovanost rodičů o projektovém vyučování je velice důležitá. „Někteří rodiče nemohou pochopit smysl činností svých dětí při projektovém vyučování a hodnotí je jako nekvalitní vyučování, zbytečnou ztrátu času a pouhé hraní. Rodičům obvykle vadí i činnost žáků mimo školu, v terénu, v přírodě. Tradiční model učení, při kterém žák sedí, poslouchá a dává pozor, považují někdy za jediný žádoucí způsob učení a vyučování.“ (Tomková, Kašová, Dvořáková 2009, s. 19)

V první řadě je tedy důležité vysvětlit rodičům přínos projektového vyučování a seznámit je i s výsledky, výstupem či ukázkou produktu vzešlého z projektu realizovaného s jejich dětmi. Je důležité co největší zapojení dětí i při představování výsledného produktu, aby rodiče viděli, co se děti dozvěděly a naučily. I když není nejdůležitější výsledný produkt, ale spíše cesta k němu, pro prezentaci před rodiči a veřejností je produkt momentálně nejnázornějším prostředkem k vysvětlování projektů a k jejich přijetí rodiči, kteří se spíše kloní k frontální výuce. Nicméně si myslím, že některé rodiče o přínosu projektové výuky nepřesvědčím nikdy. Nejen v rámci vyučování, ale také v rámci školní družiny vznikají s rodiči problémy ohledně projektového vyučování. Někteří rodiče chtějí pouze, aby se dítě venku vyběhalo a školní družina ho „pohlídala“. Nicméně si myslím, že je důležité vytrvat. Nadšení dětí a jejich zaujetí se projeví i doma a rodiče postupně poznávají, že jsou i jiné činnosti v rámci školní družiny, které děti mohou zaujmout a naplňovat než jenom vybití jejich energie, aby večer děti rodiče nerušily.

6. Projekty ANO, či NE

Jako každá metoda má i ta projektová své klady i zápory a každý pedagog si musí vyhodnotit sám za sebe, která složka převládá a zda do projektového vyučování chce skutečně jít.

6.1 Výhody projektů

Výhody projektů spatřuji osobně především v socializaci, rozvoji spolupráce a komunikace. Kromě těchto dovedností si žáci rozvíjejí i další klíčové kompetence a to vše ruku v ruce se získáváním nových vědomostí, které si díky procesu, který projekt nabízí, lépe osvojí, neboť si je „osahají“ vícero smysly. V rámci projektů dochází k spontánnímu a nenásilnému propojení různých vzdělávacích oblastí a jednotlivých dovedností či schopností vedoucích k naplňování požadovaných výstupů RVP ZV.

MAŇÁK, ŠVEC (2003, s. 170) citují M. Bönsche³, který popisuje přednosti a přínosy projektů pro širší edukační cíle takto:

- „zvyšuje motivaci, iniciativu a odpovědnost žáků,
- poskytuje řadu příležitostí k praktickému řešení úkolů a problémů ze života,
- posiluje u žáků ochotu spolupracovat a radit se s jinými,
- přináší korektiv k tradiční výuce, neboť ji obohacuje a doplňuje o přímou zkušenost žáků,
- rozvíjí u žáků vytrvalost, pohotovost, tolerantnost, sebekritičnost i sebedůvěru,
- dává příležitost k tvořivým činnostem.“

---

³ BÖNSCH, M. *Zielorientiertes Lernen mit Hilfe spetiller Unterrichtsmethoden*. München: Ehrenwirth, 1974.

COUFALOVÁ (2006) uvádí jako přednosti projektů toto:

- Žák je poháněn vnitřní motivací vyplívající z jeho zájmu o dané téma.
- Projekty čerpají ze života a bývají tak svými náměty bližší životní realitě žáka.
- Při projektech dochází k individualizaci výuky, neboť se každý žák může zapojit podle svých možností a schopností a prokázat své kvality v jiných oblastech než při běžně strukturovaném vyučování do jednotlivých předmětů.
- Projekt učí spolupracovat, a to nejen žáky mezi sebou, ale také učitele s žáky a učitele s učiteli.
- Projekt učí řešit problémy, neboť většinou nastoluje určitý problém, s kterými se žáci musí společnými silami vyrovnat.
- Projekt učí tvořit, podněcuje intuici a fantazii.
- Projekt učí pracovat s informacemi.
- Projekt posiluje morální jednání žáka, neboť ho učí důležitým dovednostem jako toleranci nebo zodpovědnosti.

6.2 Nevýhody projektů

V první řadě dochází k narušení zaběhnutého systému rozdělených do jednotlivých vyučovacích hodin. Na prvním stupni nebývá zrovna toto velký problém, ale na druhém stupni základní školy, kdy se učitelé v jednotlivých třídách podstatně častěji střídají, spatřují právě v tomto největší překážku. Řešením může být sestavení vyučovacích předmětů tak, aby měl jeden pedagog více vyučovacích předmětů v jedné třídě za sebou.

Dalším úskalím je náročnější příprava projektu, která celou činnost provází a materiální zabezpečení především u mladších dětí, kdy je nutná větší aktivní účast pedagoga.

Problém vyvstává, jak jsem již zmínila výše, s partnerským přístupem učitele k žákům. Dominantní učitel se nemusí s tímto postojem umět srovnat. V projektu se učitel stává pomocníkem a průvodcem jednotlivým bádáním, ale nikoliv dominantní postavou.

7. Projekty ve školní družině

Školní družina je velmi dobrým prostředím pro tvorbu projektů. Žáci nebývají rušení zvoněním, nenarušují výuku vedlejší třídy hlasitějšími projevy, ke kterým přirozeně během domluv na dalším postupu a při konání jednotlivých činností dochází. Nicméně i ve školní družině je potřeba mít určité podmínky pro to, abychom mohli v klidu projekt realizovat. V první řadě je třeba mít čas vyhrazený právě na projekty, nenarušovaný zájmovými aktivitami (kroužky), na které žáci odcházejí a z kterých zase přicházejí, a chybějí tak na části činností. Dále je třeba mít žáky v oddělení v čase, kdy nebude činnost narušena příchodem rodičů, kteří si budou chtít dítě zabrané do práce odvést domů. Tyto situace vytvářejí napjatou atmosféru, protože dítě zpravidla chce činnost dokončit a rodič nechce počkat. V neposlední řadě je potřeba mít možnost prezentovat výsledky před dalšími účastníky školy a v lepším případě i mimo školu.

I při projektovém vyučování je potřeba respektovat požadavky pedagogiky volného času (HÁJEK, HOFBAUER, PÁVKOVÁ 2008):

- pedagogické ovlivňování volného času (nabídka prostředí, činností, hraček, aktivit...)
- dobrovolnost (dobrovolná účast žáků na činnostech)
- aktivita (vedení žáků k aktivnímu zapojení se na všech fázích činností, tedy i na jejich plánování)
- seberealizace (každý jedinec by měl mít možnost vybrat si z nabídky tu činnost, která ho zajímá)
- pestrost a přitažlivost (střídání činností a námětů jednotlivých aktivit)
- zajímavost a zájmovost (rozvoj zájmu jedince o nějakou oblast)
- citlivost a citovost (zvýšená citlivost pedagoga při motivaci činností)
- orientace na sociální kontakt (jednotlivé činnosti by měly vést k interakci mezi žáky)

- efektivita (dosahování správných silů dostupnými prostředky)
- kvalita a evaluace (zhodnocení kvality dosažení cílů)

8. Závěr

Připravit kvalitní projekt je určitě náročné a projektová výuka má mnoho úskalí, kterými se dnešní pedagog musí prokousat, ale jsem pevně přesvědčena, že ve škole má svoje místo a obzvlášť pak ve školní družině může nalézt živnou půdu. Žáci se mohou projevit v oblastech, ve kterých během běžné výuky nemohou, mají tak šanci se začlenit do kolektivu, zaujmout ostatní něčím novým, být prospěšní ostatním a úspěšní a zažít si svůj vlastní posun či objev.

Činnosti ve školní družině jsou založené mimo jiné na dobrovolnosti, proto je vnitřní motivace, kterou nabízí zájem o námět projektu, silným hlasem pro to, zařadit projekty do činností školní družiny.

1. Úvod

V empirické části mé bakalářské práce se budu zabírat čtyřmi projekty, které jsem zrealizovala se žáky 2. ročníku v rámci školní družiny.

Tři projekty souvisí s nějakou pověstí, která se váže k určitému místu v okolí naší školy nebo ve škole, abychom toto místo mohli společně navštívit. Dva ze zmíněných projektů mají pověst předem napsanou a pomocí nějaké techniky či metody se touto pověstí žáci proberou. U projektu Modrá paní pak žáci mají pověst vymýšlet sami a ta podle jejich pokynů částečně ožije. U posledního projektu se postava Modré paní stane motivací pro další činnost. Zde se již nebudeme zabývat pověstí, ale tříděním odpadu.

Každý projekt bude ukončen zápisem do deníku, kdy si žáci sami zaznamenají, nakreslí či nalepí informace o uplynulých událostech na list papíru a ten si založí do vyrobených desek.

2. Projekty

Všechny projekty jsem realizovala se žáky 2. třídy na ZŠ Curie⁴. V oddělení mám 29 dětí, ale u různých částí byl různý počet dětí, neboť všechny děti mají mnoho kroužků, které v rámci školní družiny navštěvují, a nemáme skoro žádný čas, kdy bych měla všechny děti najednou v družině, abych se všemi mohla pracovat ve stejnou chvíli. Proto také všechny doprovodné činnosti probíhaly průběžně vždy s nějakou menší skupinou dětí, tj. 3 – 10 dětí, a hlavní činnosti s celým počtem dětí, který se momentálně v oddělení nacházel, tj. 16 – 29 dětí. Tato situace samozřejmě práci na projektech značně ztěžovala, ale snažila jsem se projekty nastavit tak, aby nebylo bezpodmínečně nutné absolvovat plně všechny části.

Jednotlivé projekty jsou většinou inspirovány různými pověstmi a místy v okolí školy a ve škole samotné. Myslím si, že je dobré znát pověsti k místům, kolem kterých se děti každodenně pohybují, neboť pověsti patří k našemu kulturnímu dědictví.

---

⁴ www.zscurie.cz

3. Projekt první: Hledání pokladu

Tajné poklady, které jsou zakopány v různých koutech světa, jsou lákavým tématem nejen pro děti. Rozhodla jsem se tedy začít právě tímto projektem. Podle jedné z pověstí (viz příloha 1) máme zakopáný jeden poklad právě na Letné, což je od naší školy asi deset minut chůze. Začala jsem tedy právě tímto projektem. Žáci dostávali dopisy s úkoly, které měli řešit a plnit dle svých možností a dle vzájemné dohody a nakonec si museli zasloužit skutečně o svůj poklad. Dalším důvodem, proč jsem zvolila tento projekt v pořadí první, tedy hned v září, bylo, že jsem chtěla závěr realizovat venku na Letné, a tudíž bylo potřeba mít ještě dobré počasí. Tento projekt byl zároveň koncipován jako úvod k projektům následujícím. Žáci si vymysleli např. název skupiny a vyrobili si truhlu na poklad, kterou jsme pak využili znovu v projektu Modré paní. Projekt jsem měla naplánovaný jen v určitých bodech a dopracovávala jsem ho podle reakcí dětí směrem k cílům, které jsem si určila na začátku.

Forma realizace: třítydenní projekt

Doporučený ročník: 2. – 3. ročník ZŠ

Časový rámec: 2 až 3 hodiny denně

Vzdělávací oblast: jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a svět práce.

Doplňující vzdělávací obory: dramatická výchova

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana

Klíčové kompetence: k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Cíle (očekávané výstupy):

- Plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti; porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti; respektuje základní

komunikační pravidla rozhovoru; na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev; rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky.

- Vyznačí v jednoduchém plánu místo své školy.
- Vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu.
- Rozlišuje herní a reálnou situaci, přijímá pravidla hry, vstupuje do jednotlivých rolí a přirozeně v nich jedná.
- Vede k porozumění sobě samému a druhým, umožňuje získat základní sociální dovednosti pro řešení složitých situací, přispívá k uvědomování si mravních rozměrů různých způsobů lidského chování.

Výsledný produkt: Společné vytvoření plakátu o tom, co jsme zažili.

Dílní produkty: truhla, znak skupiny, list v deníku

Průběh:

1. První dopis (1. a 2. den)

Děti po příchodu z oběda našly ve třídě na zemi dopis na zažloutlém papíře (příloha 2). Písmo bylo velice těžké přečíst, neboť žáci byli čerstvými druháky, ale poprali se s tímto úkolem statečně.

K dopisu byl připojený seznam např. býk 4x, ryby 6x, rak 2x, beran 9x... Sepsala jsem některá znamení, která jsme v oddělení měli. Myslela jsem to tak, že si děti spočítají, že ano, naše skupina má tato znamení a ještě nějaká navíc. Ale děti byly rozpačité z toho, že tam nejsou znamení všech a že tam není ani moje znamení, že k nim taky patřím. Tato reakce mě přiměla k napsání druhé části seznamu, která na ně čekala po příchodu z oběda hned druhý den. Překvapilo mě, že všichni věděli, jaké jsou hvězdné znamení, že jsme si o tom nemuseli dlouze povídat. Měla jsem připravené i jednotlivé aktivity, kde by si každý zjistil, jaké je znamení, ale nyní byly zbytečné.

Všichni měli obrovskou radost, když se konečně dopočítali a zjistili, že počet vyhovuje a že tedy jsou tou správnou skupinou.

Nyní začali řešit, jak dají členům řádu vědět, že jsou ta správná skupina. Nakonec se rozhodli, že vyrobí schránku na dopisy, dopis napíšou a vloží ho do schránky (příloha 3). U této práce už nebyli všichni. Děti se dohodly, že kdo chce, ať pomůže s výrobou schránky, a kdo chce, ať se zapojí do vymýšlení dopisu. Vznikl tedy produkt, s kterým jsem nepočítala. Schránka na dopisy. Původně jsem zamýšlela, že nechají dopis ležet na koberci.

2. Druhý dopis (3. den)

S pomocí druhého dopisu muselo dojít zase k určité kooperaci, neboť žáci měli za úkol vymyslet si název a znak celé svojí skupiny, což při 29 dětech pro ně byl těžký úkol. Snažila jsem se je nechat, aby se žáci domlouvali sami a vstupovala jsem do toho jen při závažnějších situacích, když už diskuze nefungovala veškerá žádná a ve třídě se začínalo jen křičet jeden přes druhého. Práci si tedy žáci řídili víceméně sami. Podali návrhy na lístečky, jak by se mohli jmenovat, a nakonec použili formu hlasování, kterou používáme od první třídy – kamínky. Každý dostal tři kamínky, které mohl umístit na libovolný návrh. Kamínky mohl rozdělit nebo je použít všechny na jeden návrh. Vyhrál název: „Ohnivá srdce“. K tomuto názvu pak každý nakreslil návrh našeho znaku. Ten jsem pak zvýraznila a pomocí počítače mírně upravila, abychom ho mohli používat v barevné i černobílé podobě (příloha 4). Při rozhodování o znaku hrály roli sociální vztahy. Postupně se všichni přidávali k jednomu návrhu, protože jim začalo připadat zábavné, že se všichni rozhodnou pro jeden návrh. O znaku jsme hlasovali stejným způsobem.

3. Třetí dopis (4. – 9. den)

V rámci tohoto dopisu musely děti vyplnit další úkol.

„Vzdáváme hold Ohnivým srdcím.“

Máme pro vás druhý úkol. Abyste si měli, kam přesunout část pokladu, kterou si zasloužíte, musíte si vyrobit truhlu. Na pomoc vám dáváme dárek. Najdete ho v učebně etiky.

Hodně štěstí. Ignác, Přemysl, Blahoslav“

Nejprve jsme sháněli společně klíče od učebny etické výchovy a pak jsme si došli pro torzo bedny na poklad. Uvnitř byl lístek s jedním slovem: kaširování. Děti nevěděly, co to slovo znamená, a já jim je samozřejmě prozradit nechtěla. Nakonec se po skupinkách rozešly po škole a vyptávaly se učitelů a rodičů, až přišly se všemi informacemi. V kruhu jsme se domluvili, kdo začne s kaširováním, a následující den jsme hrdě začali. Děti práce bavila, a tím, že se střídaly, jim ani nepřišla tak zdlouhavá, což bylo dobře.

4. Dramatizace pověsti (5. den)

Zároveň s výrobou truhly proběhla i dramatizace.

Cíl: Žák si rozvine uvědomování si mravních rozměrů různých způsobů lidského chování. Žák rozvine své dosavadní sociální dovednosti pro řešení složitých situací.

I. Černé ovce

Děti do skupinek dostanou krabičky. Mají se podívat dovnitř a přemýšlet, co k ostatním věcem nepatří. Uvnitř je bota, kus kůže, tkanička, obrázek ševce, obrázek ševcovského kopyta a svíčka. Děti mají určit, co k ostatním věcem nepatří. O čem si tedy dnes budeme povídat?

II. Kresba postav

My si dnes budeme povídat o jednom velmi chudém ševci a jeho rodině. Tenhle švec má hodnou ženu a tři děti. Chtěla bych, abyste ve skupinách nakreslili ševce, druhá

skupina nakreslí jeho ženu a třetí nakreslí jeho děti. Jediné, co vám řeknu, je, že švec má 40 let, jeho žena má 35 let, nejstarší dítě je dívka a má 8 let, prostřední je chlapec – 6 let a nejmladší je také chlapec – 4 roky. Nakreslete je a napište, co mají rádi, jak se jmenují, co rádi dělají a všechno, co vás o nich napadne. Pak nám vaše výtvořiny představíte. Utvořte nyní tři skupiny.

III. Prezentace postav

IV. Připravená improvizace ve trojicích

Jak vypadal den členů Pavlovy rodiny?

V. Vyprávění učitele

Jednou Pavel nesl opravené boty do sousední části města a šel přes Letnou. Víme, kde je Letná? Uvidíme ji z některého okna? Tamtudy šel tedy jednou náš švec. Když tu našel na zemi...perlu. Kousek za ní druhou...a pak třetí. Byl z toho velice potěšen a začal přemýšlet, kde se tam ty perly mohly vzít. „Poklad. To bude ono. Určitě je tam zakopaný poklad.“ Vydal se za místním kronikářem zeptat se, jestli tu někdy nebyl někdo, kdo by mohl poklad zakopat. A skutečně. O Letné se vypráví, že tam zakopali poklad členi tajného řádu. Dál už Pavel na nic nečekal.

VI. Boční vedení

Všichni se teď stáváte našimi ševci. Už je večer, všichni všude spí a vy potichu zvedáte lopatu a motyku a pomalu se vykrádáte z domu, jen pozor, abyste Marii nebo děti neprobudili. Nesete si nářadí na rameni a potichu si prozpěvujete. A jste tu. Tady. Právě před vámi je to místo, kde jste našli první perlu. Tady začnete kopat. Kopete celou noc. Jste už celí utahaní a pomalu se probouzí slunce. Musíte kopání nechat a vrátíte se domů, zrovna když se Marie probouzí. Celý den šijete a opravujete boty. Druhou noc to zkusíte znovu. Vezmete nářadí. Potichu se vykradete z domu a už jste na místě, kde jste našli druhou perlu a zase kopete. Jde to ztěžka. A zase nic. Smutní a unavení jdete zpátky domů. Celý den máte co dělat, abyste neusínali nad prací, a zase šijete boty. Přichází třetí noc. S nářadím vyjdete z domu a už kopete na místě, kde byla třetí perla...najednou narazíte na něco tvrdého. Sehnete se, abyste do díry lépe

viděli...je to truhla. Radostí se vám zastavil dech. Konečně se na vás usmálo štěstí. Když v tom...bim, bam, bim, bam, bim, bam. Slyšíte zvon. Zazvonil třikrát, to znamená, že hoří na Malé Straně, kde bydlí i celá vaše rodina a přátelé. Podíváte se dolů a skutečně. Vidíte kouř.

VII. Alej svědomí

Ted' je to na vás. Má se jít švec podívat, kde hoří, a pomoci rodině? Třeba jsou uvězněni v domě. Třeba ne. Nebo má nejprve vykopat truhlu?

Procházím mezi dětmi coby švec Pavel a poslouchám jejich rady.

VIII. Vyprávění

Švec se nakonec rozhodl seběhnout dolů. Vždyť měl doma celou rodinu a nechtěl, aby se jim něco stalo. Když doběhl do vesnice...po kouři ani po ohni nebylo ani památky. Zaťukal na nejbližší okno. Rozespálý soused zprvu nic nechápal: „Jaký oheň? Požár? Ale kdepak. Tos asi, kamaráde, pěkně přebíral. Raději se z toho běž vyspat!“ Švec zůstal chvíli stát jako přikovaný, pak se ale rozběhl zpátky do zahrady. Motyka s lopatou ležely na svém místě, ale po jámě ani památky. Pustil se tedy znovu do díla, pot z něho tekl proudem, tušil, že se poklad propadl někam hluboko do země, ale k truhle se už neprokopal.

IX. Připravená improvizace ve dvojicích

Co se stalo následující noc?

X. Vyprávění učitele

Podle pověsti přišla v noci za ševcem mladá žena v dlouhém hávu a takto k němu promluvila: „Máš dobré srdce. Obstál jsi ve zkoušce. Opustil jsi bohatství a raději jsi pomohl svým přátelům a rodině, když sis myslel, že jsou v nebezpečí. Za tento čin Ti náleží odměna. Zde je truhla s částí z pokladu. Ale další už nehledej.“ A potichu jako duch odešla.

XI. Dopis někomu z postav

Napište teď dopis komukoliv, kdo se v příběhu objevil. Dejte pak složený dopis doprostřed kruhu a až vám řeknu, každý si jeden z hromádky vezmete a přečtete nám ho, ale vezměte si jiný, než ten svůj.

5. Čtvrtý dopis (10. den)

„Drazí členi Ohnivých srdcí,

V pátek se setkáme ve dvě hodiny odpoledne na Letné (od schodů vpravo). Čeká Vás tam poslední úkol. Vezměte s sebou svůj znak, kterým se prokážete našemu vyslanci. Vezměte s sebou 20 čistých papírů.

Ignác, Přemysl, Blahoslav

P. S. Máme Vaši truhlu.“

6. Poslední úkol (12. den)

Děti nevěděly, kde přesně na Letné mají být. Vzaly všechno, co jim bylo nařízeno a velice rychle vystoupaly po schodech nahoru. Když jsme vyšli všichni a dali se tedy doprava podle popisu v dopise, čekala na nás mladá žena v dlouhé sukni a černém plédu. Přivítala nás a představila se jako vyslankyně řádu. Děti ukázaly znak a představily se. Bylo nám řečeno, že nás čeká poslední úkol. Nejstarší ze skupiny měl rozmístit na ploše papíry. Chvíli se děti domlouvaly, kdo je nejstarší, načež usoudily, že jsem to já. Byla jsem tedy vzata do hry s nimi. Úkolem dětí bylo překonat tzv. Račí řeku. Děti bez mluvení musí převést všechny svoje členy na druhou stranu řeky. Děti chodí pozpátku a nesmí přitom šlápnout na žádný papír. Z počátku to jde, neboť můžeme jdoucím ukazovat, ale ten poslední je ke všem členům zády, a je tedy potřeba dohodnout zvukové signály. Hra byla těžká, ale děti ji zvládly bravurně. Na domluvu jsme měli 5 minut, přičemž jsem se dětem do domlouvání snažila samozřejmě nemluvit, neboť tu hru jsem zařizovala já a sama jsem ji kdysi hrála s dospělými, takže samotnou zkušenost už mám. Kdo šlápne na některý papír, musí do vězení, odkud ho mohou ostatní vysvobodit tím, že pro něj zase pozpátku dojdou, u vězení se otočí, chytnou ho za ruku a vyvedou ven. Hrála jsem tedy tuto hru s dětmi. Byly naprosto báječní. I pro

mě to byl skvělý zážitek. Šla jsem poslední a musela jsem tedy reagovat na jejich zvukové signály. Strašně jsem se bála a bylo těžké jim důvěřovat. Nechtěla jsem jim hru pokazit. Nakonec jsem na papír stejně šlápla, ale děti mě v tom nenechaly a přišly mě vysvobodit. Následně děti dostaly slavnostně svoji bednu naplněnou hrami i sladkostmi, a mohly se ptát, na co chtěly. Pak se rozloučily se a hrdě si truhlu nesly do školy. Během cesty se střídaly a zářily úsměvem. Byla jsem na ně moc hrdá a měla jsem z celé akce radost. Nakonec si děti ve škole poklad rozdělily.

7. Vytvoření plakátu (během třetího týdne), (příloha 7)

8. Zápis do deníku (během třetího týdne) a umístění obrázku souvisejícího s projektem do mapy (příloha 22)

Společně jsme hledali na mapě Letenskou pláň, kam bychom umístili obrázek s pokladem, kdo ho našel, mohl do mapy vlepít obrázek. Stejně, ale nevybarvené obrázky pokladu a znak naší skupiny jsem dala dětem k dispozici při výrobě listu s hledáním pokladu. Uznávám, že do této činnosti se některým dětem už tolik nechtělo, ale nakonec si všichni v lepší či horší kvalitě záznam vytvořili (příloha 6).

Další možné tematicky zaměřené činnosti v průběhu projektu: (příloha 5)

- Výroba malých pokladniček z krabiček od čajů.
- Výroba strašidla, které mi bude pokladničku hlídat z jakéhokoliv materiálu dle své fantazie. Dětem jsem dala návrhy s návody na výrobu strašidel a potřebný materiál a buď mohly pracovat podle návodu, nebo si mohly vytvořit nějaké vlastní strašidlo.

V příloze 8 uvádím několik fotek z celého průběhu realizace projektu.

4. Projekt druhý: Golem

Jako druhý projekt jsem si zvolila postavu Golema. Nejenže máme necelých sto metrů od školy Staronovou synagogu, kde je podle pověsti Golem uložen, ale zároveň měl rabi Jehuda Levy (Löw) Ben Becalel výročí 400 let od svého úmrtí a v Praze probíhaly různé akce u příležitosti tohoto výročí. Přestože rabi Löw ve skutečnosti žádného Golema nestvořil⁵, stále je pověst o Golemovi velmi lákavá a živá. Rozhodla jsem se tedy právě tuto pověst využít a dalším tajemstvím, založeném na pověsti, se stala právě postava vytvořená z hlíny – Golem.

Forma realizace: třítydenní projekt

Doporučený ročník: 2. – 3. ročník ZŠ

Časový rámec: 2 až 3 hodiny denně

Vzdělávací oblast: jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět, člověk a svět práce.

Doplňující vzdělávací obory: dramatická výchova

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana

Klíčové kompetence: k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Cíle (očekávané výstupy):

- Plynule čte s porozuměním texty přiměřeného rozsahu a náročnosti; porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti; respektuje základní komunikační pravidla rozhovoru; na základě vlastních zážitků tvoří krátký

---

⁵ STEJSKALOVÁ 2010, s.80 – 81; <http://kultura.ihned.cz/c1-37993250-rabi-low>

mluvený projev; rozlišuje zvukovou a grafickou podobu slova, odlišuje dlouhé a krátké samohlásky.

- Vyznačí v jednoduchém plánu určené místo
- Vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu.
- Rozlišuje herní a reálnou situaci, přijímá pravidla hry, vstupuje do jednotlivých rolí a přirozeně v nich jedná.

Výsledný produkt: Společné vytvoření plakátu o tom, co jsme zažili.

Dílčí produkty:

Průběh:

1. Úvod (1. den)

Nejprve děti dostaly ve dvojicích rozstříhaný obrázek Golema, který poskládaly. Následoval brainstorming na téma Golem. Tyto jejich návrhy psaly na dlouhou roli papíru a jednotlivá tvrzení jsme si pak přečetli. Pro snadnější orientaci jsem tato tvrzení následně přepsala na arch papíru o velikosti A3 (příloha 9).

2. Třídění informací (2. den)

Děti měly za úkol seřadit správně za sebou komiksový příběh o Golemovi (příloha 10). Po přečtení jsme si v kruhu povídali o tom, co se děti dozvěděly a nakonec děti měly společně určovat, která tvrzení už nyní vědí, že jsou pravdivá, a která tvrzení vědí, že jsou nepravdivá. V listu, na který jsem přepsala jednotlivá tvrzení (v příloze 9), děti zakroužkovaly správná tvrzení, na kterých se všechny shodly. Škrty nesprávné a napsaly správné tvrzení, které to nesprávné vyvracelo, a tvrzení, u kterých jsme zatím nevěděli, jsme nechali bez povšimnutí. U oprav se děti střídaly a nebyl problém ani v tom, že je dětí dvacet devět.

3. Další třídění informací a dramatizace (3. den)

V rámci čtení po obědě, jsem dětem přečetla pověst o Golemovi (příloha 11). Nedočetla jsem ji však hned celou a děti měly samy vymyslet, co se mohlo nakonec stát pomocí dramatické metody - připravené improvizace - ve dvojicích a trojicích nám pokračování příběhu sehrát. V příloze je posledních pár nepřečtených řádků oddělených čarou.

Posléze jsme se vrátili zpět k našemu listu, kde jsme opětne upravovali informace a celý jsme ho na základě získaných poznatků již doplnili.

4. Výroba Golema (4. – 9. den)

Pomocí metody kaširování, se kterou jsme se seznámili v předchozím projektu, jsme vytvořili asi metr vysokého Golema. Jeho kostru tvořily srolované a poslepované noviny a na ně se pak nanášely noviny namočené v lepidle na tapety. Nakonec jsme Golema polepili hnědou samotvrdnoucí hmotou, takže vypadal, jako by byl vytvořený z hlíny (příloha 15).

5. Oživení Golema (10. den)

Donesla jsem starou knihu, ve které jsem našla několik slov, která musí obsahovat oživovací formule, aby Golem obživil: živel, voda, oheň, život.

Ve skupinách děti vymyslely zaříkadlo a zkusili jsme Golema oživit. Dali jsme mu do úst všechny formule.

Příklad zaříkadla od dětí:

„Život, život, život, probud' se jak sova.

Oheň, oheň, oheň, probud' se jak sova.

Voda, voda, voda, probud' se jak sova.“

Každý řádek říkalo jiné dítě a přitom Golema obcházelo.

6. Dopis (11. den)

Následující den na nás čekal dopis.

„Díky za oživení, děti. Vaše zaříkadla mě oživila alespoň na jednu noc. Jsem rád, že jsem se mohl projít a poznat Váš svět. Nechtěl bych tu ale žít, je tu moc aut a hluku. Půjdu raději zase spát. Přidám se ke svému velkému bratrovi na půdě Staronové synagogy. Přijďte mě někdy navštívit.

Váš malý Golem.“

7. Návštěva Staronové synagogy (začátek třetího týdne)

Nejprve jsme si našli Staronovou synagogu na naší mapě, kam umístíme postupně obrázky související s jednotlivými projekty a pak jsme se vydali ven. Kvůli zmiňovaným kroužkům jsme neměli dostatek času na návštěvu Staronové synagogy, a prohlédli jsme si ji tedy jen z venku s tím, že kdo bude chtít, ať jde našeho Golema navštívit s rodiči.

8. Zápis do deníku a umístění obrázku Golema do mapy (příloha 22), (třetí týden)

Další možné tematicky zaměřené činnosti v průběhu projektu:

- Pracovní listy (příloha 12)
- Výroba Golema z rychleschnoucí hmoty v barvě hlíny, jako přívěsek na klíče. (příloha 13)
- Výroba pohyblivého Golema z papíru (příloha 14)

Odkazy:

Obrázek Golema byl původně nalezen: <http://www.kpufo.cz/wa/waa/obr/golem.jpg>

Náš Golem nyní stojí vystaven ve škole, spolu s okopírovanými zápisy dětí do jejich deníků, kam psaly, co všechno o Golemovi nyní vědí (příloha 16).

5. Projekt třetí: Modrá paní

V tomto projektu žáci vytvoří pověst ke konkrétní postavě n obrázku a ta se podle jejich pokynů následně zhmotní. Dochází zde k rozvoji fantazie a k silným zážitkům, které provázejí jednotlivé činnosti. Zároveň je vytvoření postavy Modré paní velice důležité pro projekt, který bude následovat.

Forma realizace: týdenní projekt

Doporučený ročník: 2. – 3. ročník ZŠ

Časový rámec: 2 až 3 hodiny denně

Vzdělávací oblast: jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět

Doplňující vzdělávací obory: dramatická výchova

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova,

Klíčové kompetence: k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Cíle (očekávané výstupy):

- Porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti; respektuje základní komunikační pravidla rozhovoru; na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev
- Vyznačí v jednoduchém plánu určené místo
- Rozlišuje herní a reálnou situaci, přijímá pravidla hry, vstupuje do jednotlivých rolí a přirozeně v nich jedná.

Výsledný produkt: Setkání se s Modrou paní a rozhovor.

Průběh:

1. Úvod (1. den)

Poslala jsem po kruhu obrázků nakreslené slečny v modrém oblečení. Děti měly říkat, kdo na tom obrázku asi je. Vytáhla jsem starý list papíru (viz příloha 17), na kterém byla vyobrazená Modrá paní a k ní napsáno několik informací. Dětem jsem řekla, že jsem našla starou kroniku a tohle jsem si z ní okopírovala. Ptala jsem se, jaké by to mohlo být strašidlo a co na to říkají, že tu máme strašidlo?

2. Práce ve skupinách (1. den)

Jednotlivé skupiny si rozebraly témata o Modré paní:

- a) Jak se dostala do naší školy? (Proč straší zrovna tady?)
- b) Jakým způsobem straší nebo čím je nám prospěšná?
- c) Jak se z ní stalo strašidlo?
- d) Jaká je a co má ráda?

Děti si měly ve skupinách rozmyslet, odpovědi na tyto otázky, abychom o Modré paní věděli co nejvíce informací. Svoje myšlenky nám přednesly a my se mohli postupně ptát. Dotazy, které nebyly zodpovězené, jsme si napsali na flip chart, abychom se k nim po prezentaci mohli vrátit.

3. Zodpovídání dotazů

Na flip chart jsme dopsali ještě další otázky, které nás napadaly, a pak jsem položila na židli modrý šátek. Děti přistupovaly k židli, před kterou ležel papír s otázkami, a mohly odpovídat na různé otázky, které jsme si předtím položily. Ne všechny dotazy jsme zodpověděli, ale to nám prozatím nevádí.

4. Dopsání jednotlivých informací do archu o Modré paní. Děti se střídaly. Vždycky arch dostala některá skupina a ostatní děti měly volno a pak se prostřídaly.

5. Budeme spát ve škole (2. den)

Děti zjistily, že ze čtvrtka na pátek se bude spát ve škole. Zeptala jsem se jich, zda by chtěly v noci potkat Modrou paní? A co by dělaly, kdyby ji potkaly? Rozběhal se diskuse a začaly padat různé návrhy, co by měly udělat, když ji potkají. Děti v kruhu po řadě mohly nakonec podat nějaký návrh, co bychom měly udělat, když ji potkáme. Nakonec se hlasovalo. Vyhrály dva návrhy. První návrh byl: „Modrou paní pozdravíme a ukloníme se jí.“ Druhý návrh byl: „modrou paní pozdravíme a zeptáme se jí, zda nepotřebuje s něčím pomoci. Obě děti, jejichž návrh vyhrál, s ostatními „nacvičily“ obě možné varianty reakcí na Modrou paní.

6. Spíme ve škole (3. – 4. den)

S pomocí třídní paní učitelky a paní asistentky jsme zorganizovali nocování ve škole. Děti s paní učitelkou si uvařily večeři a pak jsme dětem řekli, že bude stezka odvahy, kdo chce jít, ten může. Zpočátku dvě děti jít nechtěly, ale když viděly výrazy těch, které přišly, nakonec si to rozmyslely.

Děti šly stezku po svíčkách. Na začátku byl větší svícen, aby věděly, kde to začíná. Po cestě si měly zapamatovat obrázky různých pohádkových bytostí, které potkávaly. Celkem jich bylo šest. Na konci cesty byl kruh ze svíček a děti se v něm měly na papír podepsat a vzít si nějakou odměnu z truhly, která ležela hned vedle. (Tatáž truhla, kterou děti vytvořily v prvním projektu). Ve chvíli, kdy se děti začaly podepisovat, vyšla zpoza rohu Modrá paní a počkala, co se bude dít. Když dítě pozdravilo nebo se uklonilo, pozdravila ho a vyzvala ho, ať si vezme odměnu. Když nepozdravilo, řekla: „I ty knechte hanebný, nepozdravils Modrou paní, proto dám Ti znamení.“ Na to jim udělala fixou čárku na ruku, ale stejně je vyzvala za jejich statečnost, aby si vzaly z truhly odměnu a vrátily se zpět. Na trase jsme se pak střídaly a vždy jedna z nás tří byla u dětí v knihovně, kde se koukaly na pohádku a dvě jsme byly na trase, aby se dětem nic nestalo. Na konci trasy stála moje kamarádka v modrých plesových šatech a představovala Modrou paní.

Když všechny děti prošly trasu, ptala jsem se jich na zážitky a jestli chtějí jít dolů, že rozsvítíme a prohlédneme si Modrou paní zblízka, a kdo bude chtít, může se jí na něco zeptat. Vždyť máme stále na archu papíru několik nezodpovězených otázek.

Děti se rozhodly jít a ptaly se na několik dotazů, např. proč má na váčku kolem pasu písmenu S. Proč je zrovna Modrá paní a ne třeba Bílá...?

Pak šly děti spát. Ráno posnídaly štrúdl a paní učitelka si je vzala už do třídy, kde měly dopoledne odpočinkový režim. Měly nakreslit zážitky z nocování ve škole. Mnoho z nich kreslilo právě Modrou paní (příloha 18).

7. Zápis do „školní kroniky strašidel“ (4. den)

Děti dopsaly do zápisu další informace, které se dozvěděly a které si třeba potvrdily, jelikož se Modré paní ptaly i na věci, které se předtím domnívaly, jako např. že má nejraději delfíny apod. Měly radost, že Modrá paní má skutečně ráda takové věci, jaké o ní původně napsaly a že skutečně straší podle jejich představ. A pak si vytvořily další list v deníku.

8. List do deníku a umístění obrázku Modré paní do mapy (příloha 22), (5. den)

6. Projekt čtvrtý: Klobouk pro Modrou paní

Tento projekt se od předchozích liší především tím, že využívá postavu, kterou žáci v předchozím projektu vytvořili, jako motivaci pro další činnost. Modrá paní potřebuje vyrobit klobouk, nicméně ne obyčejný klobouk, ale klobouk z plastu. To nám umožňuje se zabývat tím, proč zrovna chce klobouk asi z plastu a nenásilně se přesunout k tématu tříděného odpadu, který je čím dál tím aktuálnější tématem.

Forma realizace: týdenní projekt

Doporučený ročník: 2. – 3. ročník ZŠ

Časový rámec: 2 až 3 hodiny denně

Vzdělávací oblast: jazyk a jazyková komunikace, člověk a jeho svět

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova

Klíčové kompetence: k řešení problému, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní

Cíle (očekávané výstupy):

- Porozumí písemným nebo mluveným pokynům přiměřené složitosti; respektuje základní komunikační pravidla rozhovoru; na základě vlastních zážitků tvoří krátký mluvený projev
- Vyznačí v jednoduchém plánu určené místo
- Rozlišuje herní a reálnou situaci, přijímá pravidla hry, vstupuje do jednotlivých rolí a přirozeně v nich jedná.
- Rozliší jednotlivé základní skupiny tříděného odpadu.

Výsledný produkt: Klobouk z plastů.

Průběh:

1. Úvod (1. den)

Odpoledne nás navštívila Modrá paní. Požádala děti, zda by jí mohly vyrobit nový klobouk, protože jeden zlomyslný skřítek, co žije ve škole, jí její klobouk úplně zničil. Děti souhlasily, že klobouk vyrobí. Modrá paní chce ale klobouk z plastů.

2. Rozhovor s dětmi

Ptala jsem se dětí, co jsou plasty. Co do této skupiny patří. Proč si myslí, že Modrá paní chce klobouk právě z plastů? Doma mají zjistit, co všechno patří do plastů a donést si nějaké plasty, ze kterých můžeme klobouk vytvořit.

3. Luštěnka (2. den)

Děti dostaly do dvojic na úvod luštěnky: (příloha 19) Společně jsme si v kruhu povídali o tajence luštěnky a o tom, co doma zjistili o plastech a jak to spolu souvisí. Co se kromě plastů dá ještě třídít?

4. Pracovní list (příloha 20)

Každé dítě dostalo vlastní pracovní list a samostatně pracovalo. Kdo byl hotový, zakroužkoval na obrázku ještě schovaná zvířata a pak se zamýšlel nad tím, kde všude mohl vidět obrázek s panáčkem, který je v pravém horním rohu pracovního listu.

Společně jsme probrali jednotlivé úkoly v pracovním listě a povídali jsme si, jestli někdy v přírodě děti viděly něco, co do ní nepatřilo.

5. Třídění odpadu

Děti se rozdělily do tří skupin a každá skupina dostala pytel s odpadem, čtyři barevné papíry (žlutý, modrý, červený, zelený) a názvy čtyř skupin odpadů. Děti měly na jednotlivé listy nejprve nalepit názvy skupin odpadů, a pak přiřadit odpadky ke správným „popelnicím“. Pokud něco nepatřilo do žádné „popelnice“, položily věc stranou a později jsme se k ní vrátili.

V odpadu jsme měli i kartonové krabice, obaly od léků (zde jsme si povídali o tom, co s léky, které by nám zbyly doma, až budeme dospělí) a víčka od PET lahví.

Zastavili jsme se také nad tím, že na popelnice na sklo nejsou jenom zelené, ale také bílé a do těch se dává jenom čiré sklo.

6. Reflexe činností

Děti si měly stoupnout někam do místnosti podle pokynů: „Nyní si promyslete odpověď na otázku - Je podle Vás důležité třídít suroviny? Kdo si myslí, že ano, půjde k umyvadlu, kdo si myslí, že ne, půjde na koberec, kdo neví, tak tady do středu ke skříni, když spíše ano tak někde mezi skříni a umyvadlem...

Ptala jsem se dětí, proč se tak rozhodly. Všechny děti s přiklonily k názoru, že je dobré třídít suroviny. Nakonec měly za úkol zjistit alespoň jednu věc, která se dá z různých tříděných surovin vyrobit.

7. Recyklace (3. den)

Děti měly na lístky napsat věci, které se vyrábí z tříděného odpadu např. recyklovaný papír, toaletní papír, dětská plastová hřiště, záchranný kruh... Každé dítě si vytáhlo jeden lístek. Ve dvojicích se pak žáci poradili, z jaké recyklované suroviny se daná věc vyrábí.

Každé dítě jednotlivě pak mělo svými slovy shrnout, zda je recyklace dobrá pro společnost a proč.

8. Výroba klobouku (4. – 5. den)

Děti se rozdělily do čtyř skupin. Každá skupina dostala lepicí pásku a plasty, které děti donesly, a musela vymyslet, jak celý klobouk vytvoří a jak bude držet na hlavě. Vznikly velice zajímavé modely (příloha 21). Nicméně jedna skupina nedokázala vytvořit vůbec nic. Jedná se o skupinu tzv. mimořádně nadaných žáků, kteří mají velký problém se skupinovou prací, jelikož jsou silně podporováni ve svém individualismu a jsou minimálně vedení k práci ve skupině. Snažila jsem se jim pomáhat s organizací práce, nicméně k výsledku nedospěli.

9. Předání klobouku (6. den)

Modrá paní si přišla pro klobouky a děti odměnila sladkostmi. Pak se s dětmi dohodla, že si nemůže vybrat, který z klobouků je nejkrásnější a proto je máme vystavit v přízemí a ona si každou noc některý z nich dá na hlavu.

9. List do deníku

Odkazy:

Video související s recyklací PET lahví:

http://www.youtube.com/watch?v=y_O7YPaJIA4&feature=related

Informace o tom, jak třídit: <http://www.hnutiduha.cz/recyklace/?jaktridit>

Základní informace o recyklaci: http://storm.fsv.cvut.cz/on_line/odrz/06.pdf

7. Závěr

Jsme si vědoma toho, že ne vždy se jednalo o projekty v pravém slova smyslu, neboť nebyl nastolen jeden konkrétní problém, nad kterým by žáci celou dobu samostatně bádali a pak předložili řešení, nicméně všechny projekty splňují základní rysy projektu, jak je vymezuje COUFALOVÁ (2006, s. 11) a jak jsem je citovala ve své práci na straně 16. Snažila jsem se o to, být dětem průvodcem a seznámit je s různými mytickými postavami, kterých je Praha plná. Děti si samy vyzkoušely vymyslet vlastní strašidlo, které se nakonec díky mnoha vstřícným lidem mohlo skutečně zhmotnit a přinést dětem nevšední zážitky i motivaci při dalším projektu. Poslední projekt z celé řady, využívá smyšlenou postavu Modrá paní jen motivačně. Zároveň se tento projekt projektu tak, jak se s ním pracuje ve vyšších ročnících, blíží nejvíce.

Použité zdroje

Literatura

ADLA, Z., ČERNÝ, J., KALOUSEK, J. *Obrázky z českých dějin a pověstí*. Praha: Alabtros, 1987. 151 s. ISBN

COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*. Praha: Fortuna, 2006. 135 s. ISBN 80-7168-958-0

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

HUBÁČEK, J., JANDOVÁ, E., SVOBODOVÁ, J. *Čeština pro učitele*. Opava: Vade mecum, 2002. 323 s. ISBN 80-86041-30-1.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. 285 s. ISBN 80-7178-535-0.

KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení a vyučování*. Praha: Karolinum, 2001. 179 s. ISBN 80-246-0192-3.

KOMENSKÝ, J. A. *Didaktika veliká*. Praha: Dědictví Komenského, 1905. 378 s.

KOŠTÁLOVÁ, H., MIKOVÁ, Š., STANG J. *Školní hodnocení žáků a studentů se zaměřením na slovní hodnocení*. Praha: Portál, 2008. 152 s. ISBN 978-7367-314-7.

KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 160 s. ISBN 80-210-4142-0

MACHKOVÁ, Eva. 2007. *Úvod do studia dramatické výchovy*. 2., upravené vyd. Praha : NIPOS. 198 s. ISBN 978-80-7068-207-4.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.

MARCINKO, L. *Strašidla a pohádkové bytosti*. Praha: Portál, 2005. 175 s. ISBN 80-7178-822-8.

MARUŠÁK, R., KRÁLOVÁ, O., RODRIGUEZOVÁ, V. *Dramatická výchova v kurikulu současné školy*. Praha: Portál, 2008. 128 s. ISBN 978-80-7367-472-4.

PETTY, G. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 1996. 380 s. ISBN 80-7178-070-7.

PRŮCHA, J. A KOL.: *Pedagogický slovník*. Praha, Portál, 2001. 328 s. ISBN 80-7178-579-2

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: Tauris, 2005. 91 s. ISBN 80-87000-02-1

SITNÁ, D. *Metody aktivního vyučování*. Praha: Portál, 2009. 152 s. ISBN 978-80-7367-246-1.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing, 2007. 328 s. ISBN 978-80-247-1821-7.

SOUKUP, V., DAVID, P. *Za strašidly po Praze*. Praha: Ikar, 2008. 464 s. ISBN 978-80-249-1066-6

TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J. DVOŘÁKOVÁ, M. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. 176 s. ISBN 978-80-7367-527-1.

VALENTA, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008. 352 s. ISBN 978-80-247-1865-1.

Periodika

STEJSKALOVÁ, H. Židovský ochránce Golem: Mohla legenda pomoci před zvůli králů? *History*. 2010, č. 4, s. 80 – 81. ISSN 1803-0440

Přednášky a semináře

SVOBODOVÁ, D. *Projekty v zájmovém vzdělávání*. (přednáška) Luhačovice: Hotel Ambra, 15. 3. 2010

UHLÍŘOVÁ, J. *Dějiny pedagogiky*. (přednáška) Praha: PedF UK, letní semestr 2005

Elektronické zdroje

IHNED.CZ. *Online zprávy hospodářských novin*. [online]. 6. 8. 2009 [cit. 04. 06. 2010]. Dostupné na WWW: < <http://kultura.ihned.cz/c1-37993250-rabi-low>>.

Přílohy

PŘÍLOHA 1 – pověst o pokladu na Letné

Letenské sady: Kam zmizel poklad?

Ve stráni pod Letnou bývala velká zahrada, kterou si pronajali jezuité. Když byl tento řád v roce 1618 vypovězen z Čech, museli jezuité odevzdat veškerý majetek. Něco ale nebylo úplně v pořádku, vždyť odevzdané jmění bylo jen zlomkem toho, co podle všech odhadů jezuité měli mít. Není divu, že se stále častěji mluvilo o zakopaných pokladech, které si jezuité schovali na čas návratu. Místa, kde by mohly být poklady ukryté, znali údajně jen tři členové řádu. Když v cizině zemřeli, nezůstal nikdo, kdo by byl schopen cennosti vyzvednout. O to víc na poklad mysleli všichni, kteří by se rádi nějak zajistili. Třeba jako chudý švec, bydlící s početnou rodinou v domku nad Klárovem. Uživit několik hladových krků nebylo lehké, zvláště když švec opravoval boty stejným chudákům, jako byl on sám. Řekl si, že to musí změnit, a tak se večer vypravil do bývalé jezuitské zahrady s motykou a lopatou. Hledal nějaké znamení, ale nic, co by naznačovalo přítomnost pokladu, neobjevil. Tak zkusil nazdařbůh kopat v kořenech starých stromů, a to byla pěkná dřina. V noci se sotva dotrmácel domů. Další večer ale kopal znovu a pak ještě jednou, do třetice. Tu třetí noc skutečně narazil na kovovou truhlu. Dech se mu skoro zastavil, nepochyboval, že se na něho usmálo štěstí. Najednou se ale ozvaly zvony ze svatovítské věže. Zvon bil třikrát, to znamenalo, že hoří na Malé Straně. Švec chvíli váhal, pak vylezl z jámy, a jakmile spatřil kouř právě nad Klárovem, odhodil nářadí a utíkal k ohni. Když ale dorazil na Klárov, po ohni ani památky. Rozpačitě zaklepal na první okno. Rozespálý soused zprvu nic nechápal: „Jaký oheň? Požár? Ale kdepak. Tos asi, kamaráde, pěkně přebíral. Raději se z toho běž vyspat!“ Švec zůstal chvíli stát jako přikovaný, pak se ale rozběhl zpátky do zahrady. Motyka s lopatou ležely na svém místě, ale po jámě ani památky. Pustil se tedy znovu do díla, pot z něho tekl proudem, tušil, že se poklad propadl někam hluboko do země, ale k truhle se už neprokopal. Nepovedlo se mu to ani další večery, až nakonec marné počínání švec vzdal. A jezuitský poklad zůstává někde pod Letnou dodnes.

PŘÍLOHA 2 – ukázka dopisu od tajného řádu

Vítáme Vás,
jsme poslední tři členové tajného
řádu, kteří vědí, kde je ukrytý
velký poklad. Hledáme skupinu
silných a chytrých bojovníků,
kteří by se zasloužili o získání
alespoň kousku z tohoto bohatství.

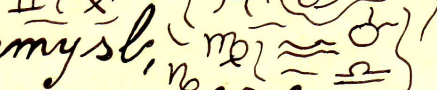
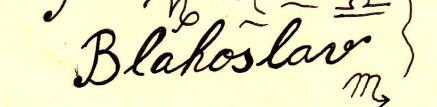
Jste Ti praví?

Hledáme skupinu, ve které
nalezneme členy nebeských znamení
podle seznamu:

Jste to Vy?

Jak se jmenuje Vaše skupina?

byk 4x
blíženci 1x štír
rak 2x střelec
lev 6x
panna 1x kozoroh
váhy 5x
vodnář 2x ryby

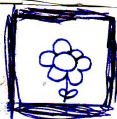
Igmác,
Přemysl,
Blahoslav

PŘÍLOHA 3 – dopis členům řádu od dětí (s obálkou)

Ahoj Tajný opčani.
 Vaše dopisi odpovídají
 našim dětem.

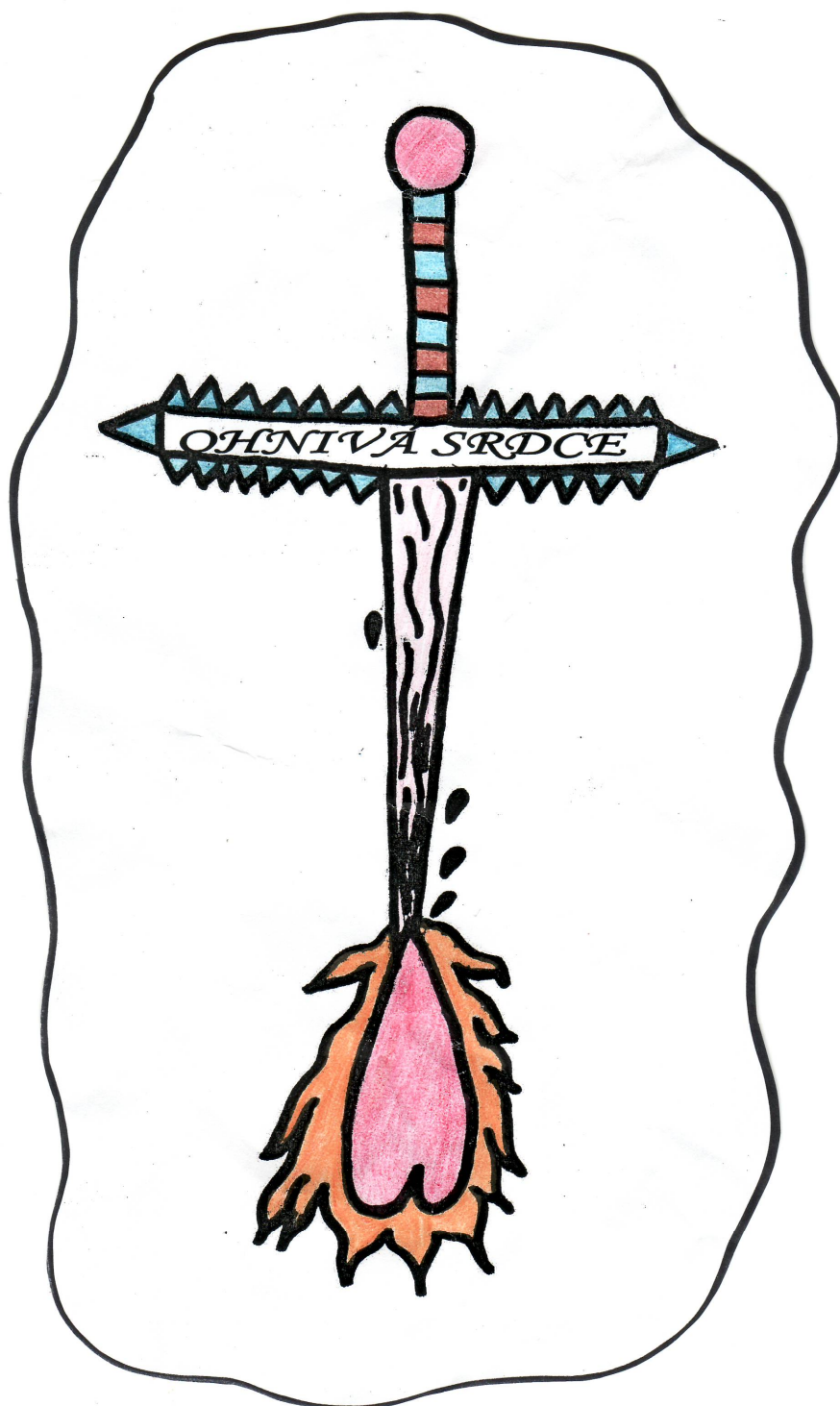
DAN, BÍK	MAREK, RAK	EMA, LEV	BETÝ, KOZROH	DARJA, ŠTÍR
OLIVER, BÍK	DAN, RAK	SOFIA, LEV	MISA, BERAN	LAVRA VODNÁK
METODĚJ, BÍK		MARJA, LEV		
FANDA, BÍK		SARA, LEV		
STŘELEČ, ANNA		NICI, LEV	ANTČKA, DR. RYBA	
ADAM, STŘELEČ		DEVA, LEV	TEREZA, RYBA	
LEA, STŘELEČ	LUCKA, PANA		ALMA, RYBA	
BEN, STŘELEČ	EMMA, VÁHA			
MAX, BLÍŽENEC	DAVID, VÁHA			
	VICI, VÁHA			
	KACKA, VÁHA			
	ALEŠ, VÁHA			

jsme radi.

~~TAHO~~ Tajný členové Řádu
 JA Tajná svída Tajni memo.
 Tajná adresar. Tajní čimé

PŘÍLOHA 4 – znak skupiny i s názvem

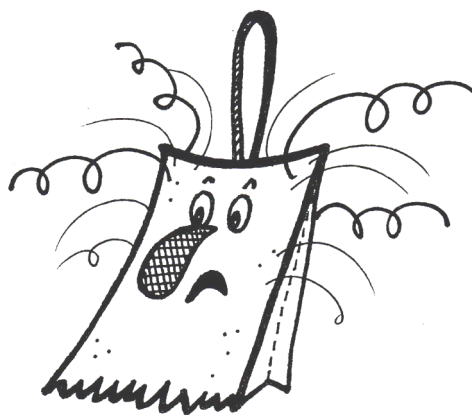

PŘÍLOHA 5⁶ - doplňující tematicky zaměřené činnosti: Hledání pokladu**Strašidylka z papírových sáčků****Pomůcky**

Papírové svačkové sáčky, noviny, barevné papíry, sešívačka, lepidlo, hadříky, nůžky, silonová nit pro zavěšení, tvrdé papíry, vodové barvy, štětce, igelitový ubrus

Postup

Papírový svačkový sáček vycpeme novinami a uzavřeme sešívačkou (se sešívačkou pracuje pouze učitelka). Na jednu stranu nalepíme nos a ústa vystřížené z papíru. Můžeme vyrobit nohy i ruce. Kolem dokola sáček polepíme barevnými papírovými proužky (papírové lanetky lze zakoupit v papírnictví). Hotová strašidylka zavěsíme do prostoru na síť. Prostor mezi nimi vyplníme velkými geometrickými tvary, které vystříhneme z tvrdšího papíru a z obou stran vybarvíme vodovými barvami.

⁶ Str. 41, 42, 46, 47 (Marcinko, 2005)

Strážce pokladu

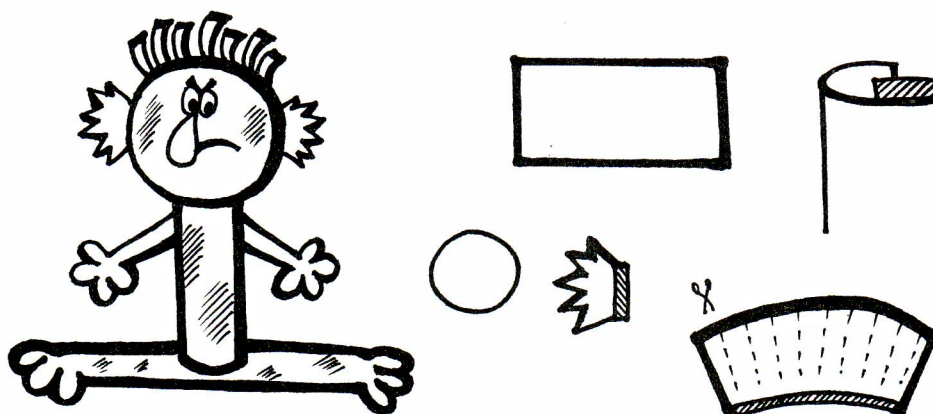

Pomůcky

Bílé čtvrtky, sešívačka, tužka, nůžky, kružítko, lepidlo, hadřík, křídly

Postup

Bílou čtvrtku stočíme do ruličky, slepíme a procvakneme sešívačkou. Z dalšího papíru vystříháme kulatou hlavu, uši a vlasy. Vlasy podle přerušovaných čar nastříháme a nalepíme i s ušima na hlavičku. Hlavičku přilepíme k tělu. Vystříháme nohy a ruce. Nohy přilepíme tak, že mezi vnitřní stěny válce vsuneme proužek papíru, který na obou koncích přeložíme a vzniklými ploškami ke stěnám válce přilepíme. Na proužek nalepíme nohy. Strážce pokladu můžeme vybarvit barevnými křídami.

Skřítkův poklad

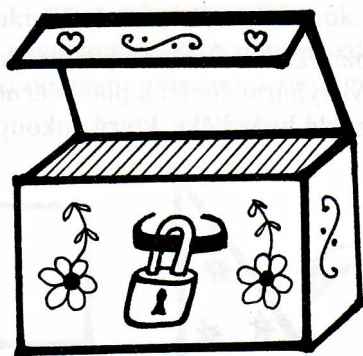

Pomůcky

Krabička od čaje, barevné papíry, nůžky, lepidlo, fixy

Postup

Krabičku od čaje polepíme žlutým a oranžovým papírem a ozdobíme podle vlastní fantazie. Děti si do skříňky vloží své prstýnky a korále, které si navlékly ve školce. Skřítky si mohou pojmenovat, např. Zlatavec, Stříbrňák, Dukátek...

Duchové z velkých papírových kornoutů

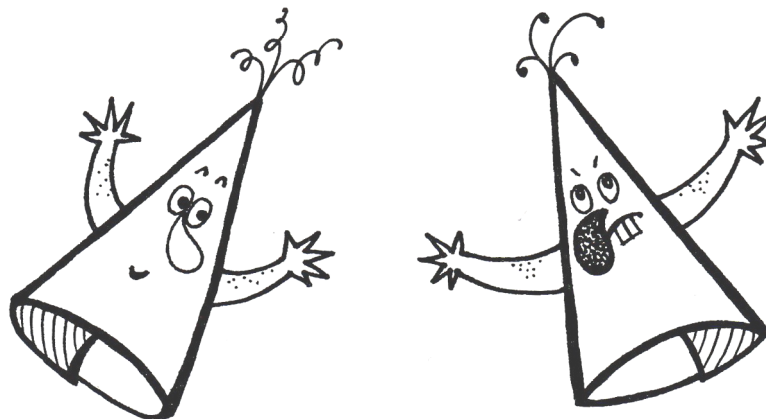

Pomůcky

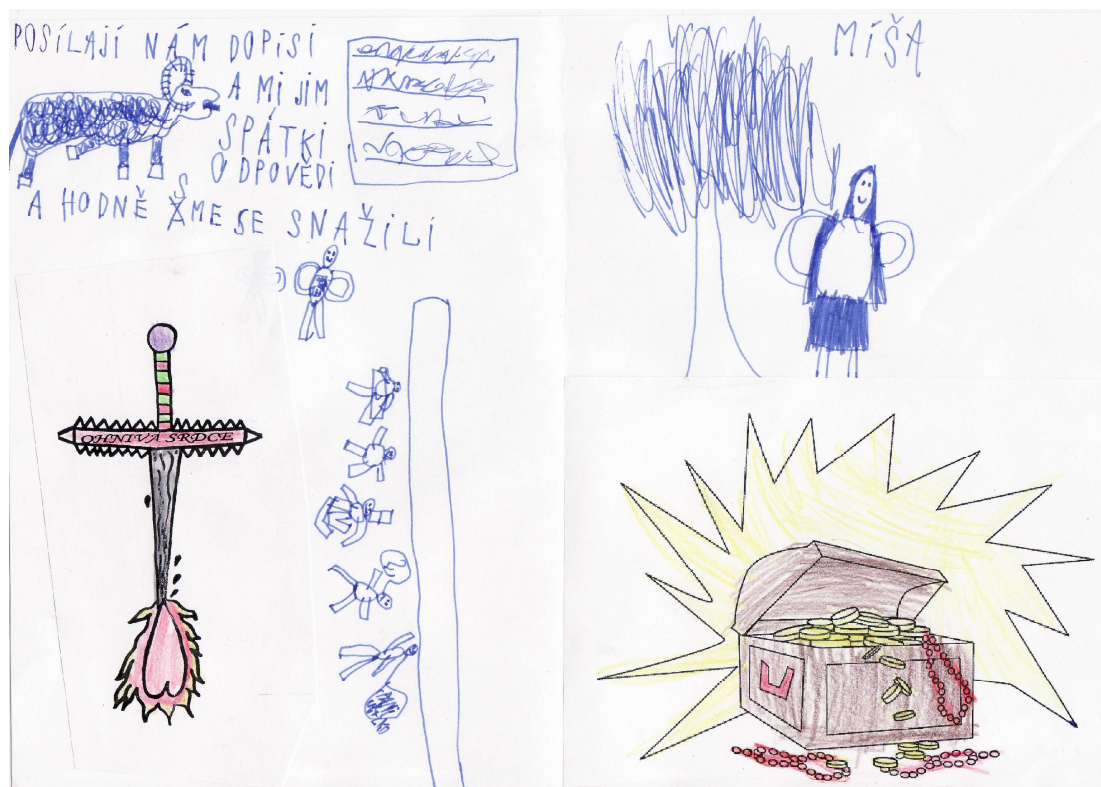
Barevné kartony, lepidlo, sešívačka, barevné papíry, nůžky, hadříky

Postup

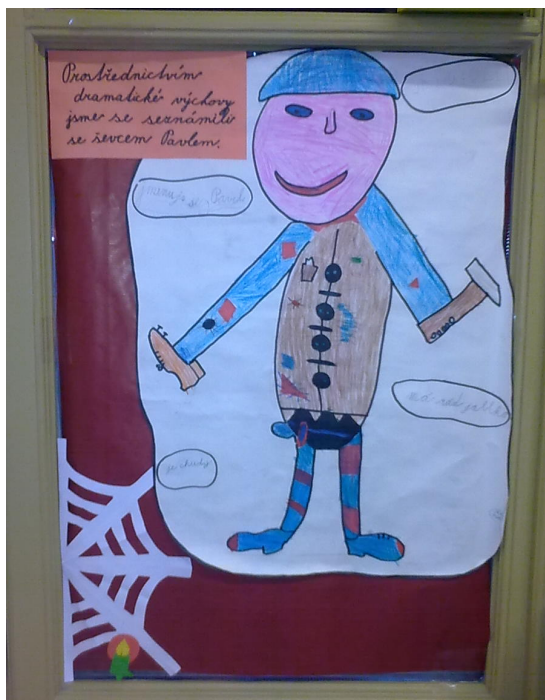
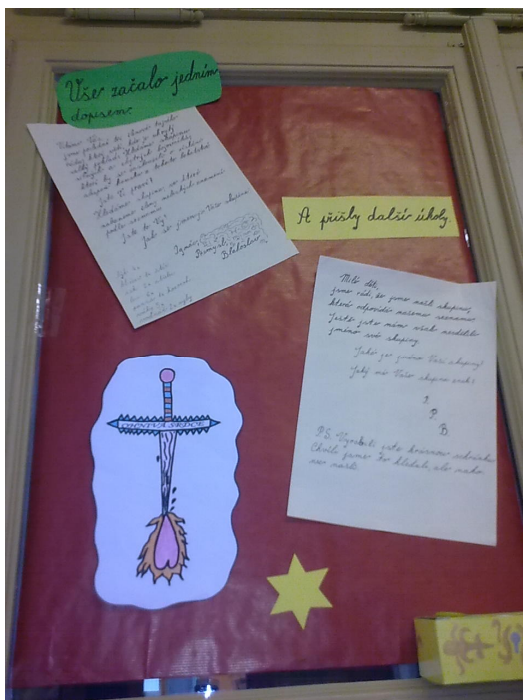
Z kartonů tmavších barev stočíme kornouty a slepíme je; pouze učitelka může použít sešívačku. Z barevných papírů vystříhneme a nalepíme oči, nos, ústa, ruce a vlasy – vytvoříme tak duchy, kterými si vyzdobíme místnost.

PŘÍLOHA 6 – ukázka listu z deníku

PŘÍLOHA 7 – plakáty na konci projektu

PŘÍLOHA 8 – fotografie z projektu „Hledání pokladu“

Čteme náš první dopis.

Odepisujeme.

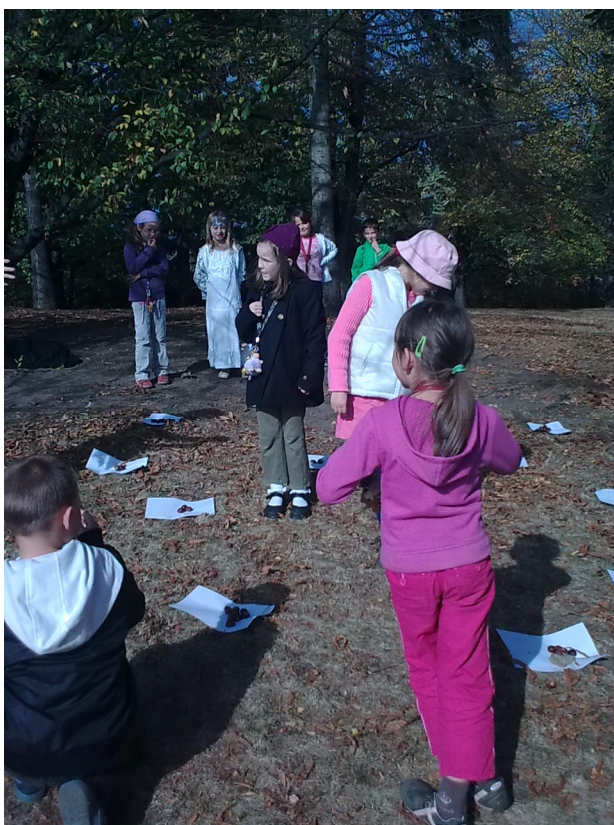
Kašřujeme.

Malujeme.

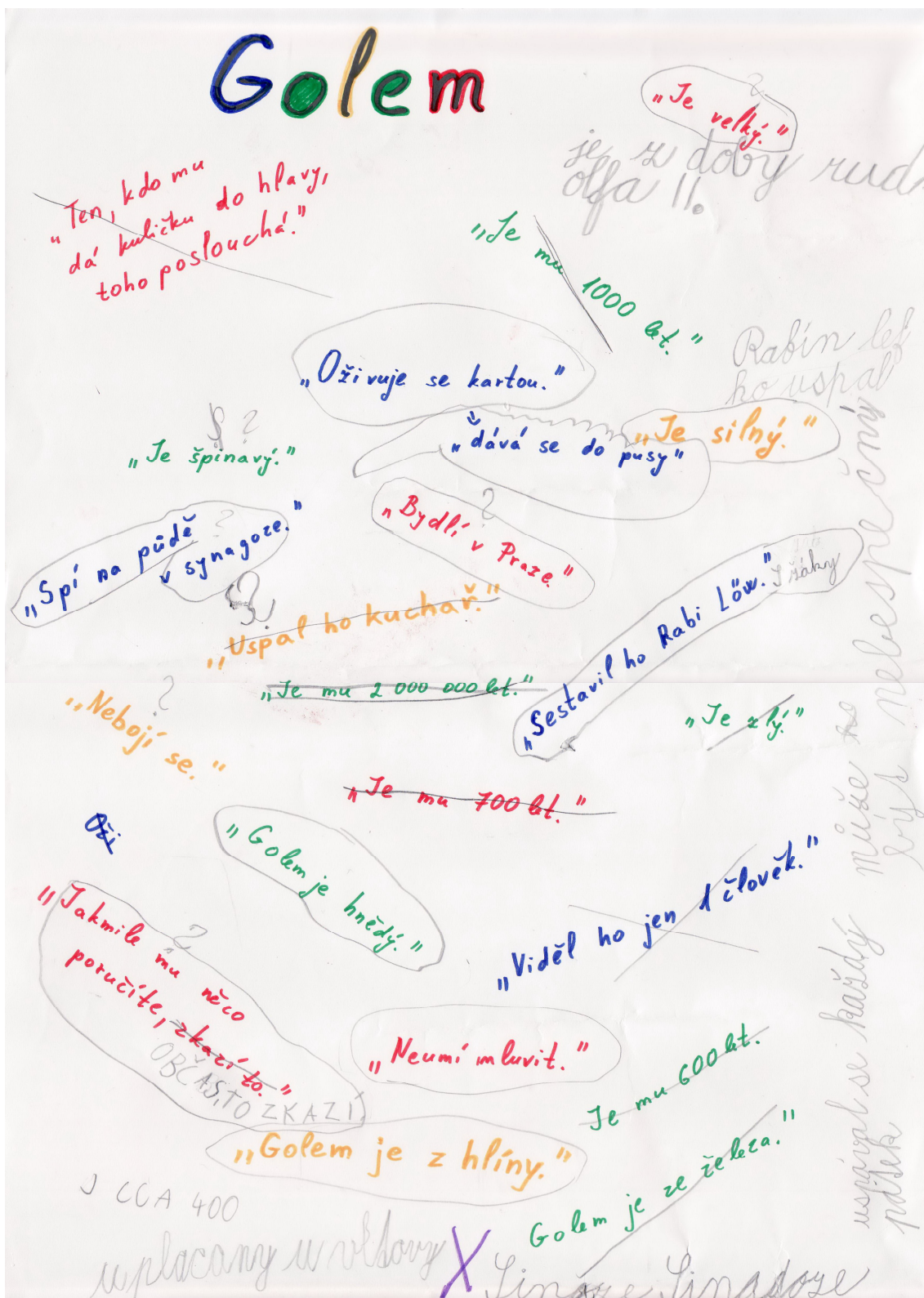

na Letné

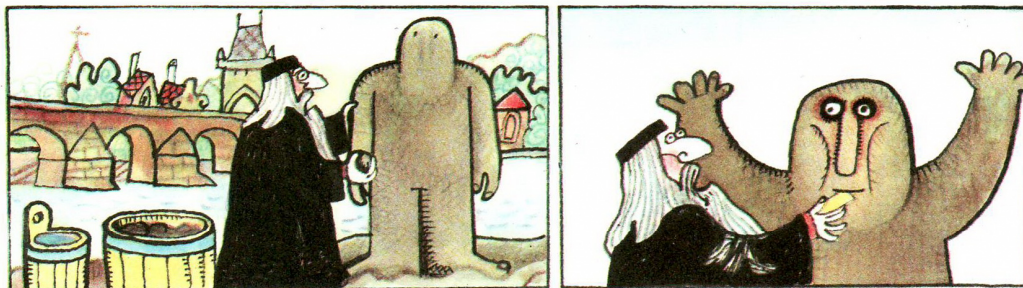
na Letné

PŘÍLOHA 9 – brainstorming o Golemovi

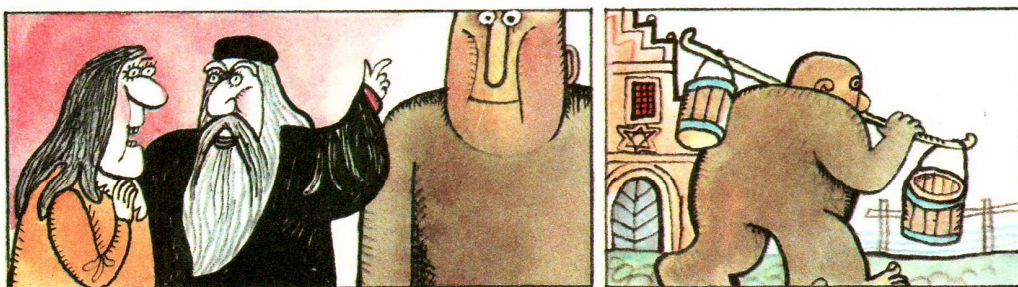

PŘÍLOHA 10⁷ - Pověst O Golemovi: komiks

POVĚST O GOLEMOVI

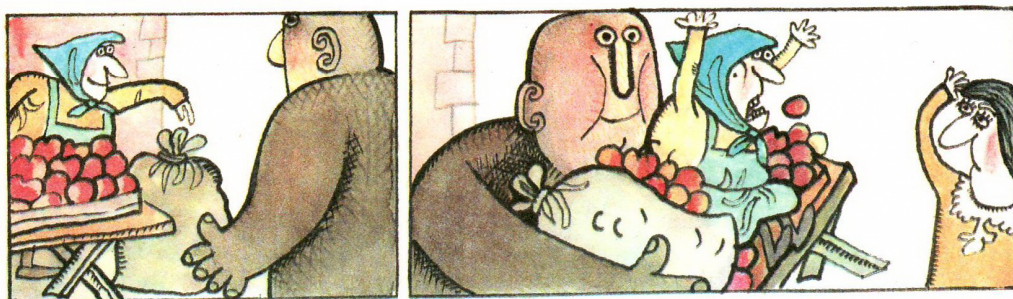
Z doby Rudolfa II. se dochovala řada pověstí. Jedna z nich vypráví, jak učený rabin Lew uhnětl na břehu Vltavy z hlíny Golema. Když mu dal do úst kouzelný lístek, golem obživil.

Golem se podobal člověku, neuměl však mluvit. Rabin Lew ho přivedl domů a představil ho ženě. Jen odešel, žena poslala golema, aby nanosil vodu.

Sama šla na trh. Když se vracela, uviděla před domem shluk lidí. Golem vyléval jeden džber za druhým, až se ulice podobala řece.

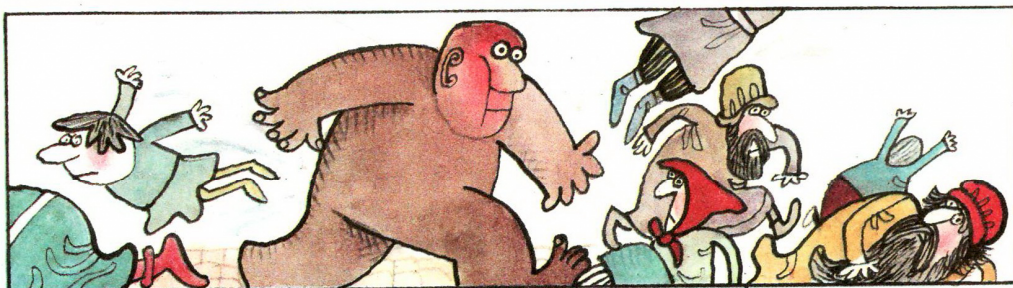

Jednou zase rabinova žena poslala golema, aby koupil jablka. Pytel jablek, který mu trhovkyně přichystala, připadal golemovi příliš malý. A tak přinesl celý stánek i s trhovkyní.

⁷ ADLA, ČERNÝ, KALOUSEK, 1987, str. 110 - 111

Jindy golemovi přikázali, aby nalovil ryby. Když se dlouho nevracel, poslal pro něho rabín sluhu. Jakmile golem uslyšel vzkaz, všechny ryby hodil do řeky a vrátil se s prázdnou.

Golem nevydržel dlouho bez práce. Hromadila se v něm obrovská síla. Každý den proto dostával od rabína příkazy. Jednou však rabín zapomněl a golem vyrazil do ulic.

Řádil jako zběsilý. Ničil krámy, bořil domy, vytrhával stromy a měnil židovskou čtvrť v poušť. Lidé se třásli strachy a zamykali se před ním.

Rabín Lew přispěchal, vykřikl a golem strnul. Rabín poznal, jak může být golem nebezpečný, a rozhodl se, že ho zbaví života.

PŘÍLOHA 11⁸ - pověst O Golemovi*O golemovi**Staronová synagoga, Červená 2*

Moudrému rabínu Löwovi se mnohokrát podařilo odvrátit různá nebezpečí, která obyvatelům Židovského Města hrozila, ale dobře věděl, že na světě nebude věčně. Proto přemýšlel, jak své bližní ochránit a zaopatřit do budoucna. Dlouho studoval v učených knihách a probíral se pergameny křehkými stářími, až našel, co hledal. Rozhodl se stvořit umělého člověka nadaného nadlidskou silou, který by Židům pomáhal v těžkých časech i v boji proti nepřátelům. Do svého úmyslu zasvětil dva své nejnadanější žáky. Ve sklepení rabínova domu pak z hlíny společně vymodelovali postavu nadlidské velikosti - golema. Když byli hotovi, obrátil se rabín k jednomu ze svých žáků a řekl mu: „Máš povahu ohně, sedmkrát golema obejdi a nahlas přitom recituj posvátná slova.“

Žák poslechl. Když postavu poprvé obešel, mokrá hlína začala vysychat, když ji obešel podruhé, z golema začalo sálat teplo, až byl při sedmém okruhu rozpálený do ruda.

⁸ JEŽKOVÁ, 2006, str. 106 - 109

„Teď běž ty, máš povahu vody,“ řekl rabín druhému. Žák obcházel ležícího golema, pronášel přitom slova zaříkání a žhavá hmota postupně vychládala. Při sedmém okruhu mělo golemovo tělo barvu a teplotu lidské kůže.

Pak obcházel ležícího hliněného tvora sám rabín. Hlasitě volal posvátná slova, po sedmé obchůzce se zastavil a vložil golemovi do úst posvátný šém, kousek pergamenu s tajemnými znaky. Všichni tři napjatě čekali, co se stane. Golemovo tělo se zachvělo, oči se otevřely a po chvíli se golem posadil. Jeho velikost byla hrozivá, když se postavil, rameny se dotýkal stropní klenby. Vypadal docela jako člověk, jen mluvit nedovedl, protože tajemství řeči je nejposvátnější, a to ani sám rabín golemovi vdechnout neuměl. Golema oblékli a rabín ho zavedl za svou ženou do kuchyně. Řekl jí: „Přijal jsem nového sluhu, jmenuje se Josef. Bude u nás bydlet a pomáhat v synagoze i v naší domácnosti.“

Stalo se. Ve dne pomáhal golem v synagoze nebo sedával na lavici v rabínově kuchyni, za nocí procházel ulicemi židovského ghetta a hlídal, aby se nikomu nepříhodilo nic zlého. Za čas stačilo, jen když se jeho hrozivá postava objevila, a lidé se špatnými úmysly mu rychle pospíchali z cesty. Byl poslušný, vykonal všechno, co bylo třeba, jen někdy neuměl poznat správnou míru. Když mu rabínova žena přikázala, aby do kádě nanosil vodu, vytopil celou ulici, a když ho poslali pro jablka, přinesl na svých obrovitých ramenou rovnou celý stánek i s vyděšenou trhovkyní, aby si rabínova žena mohla sama vybrat.

Jednu věc musel mít rabín Löw stále na paměti. Před páteční večerní modlitbou v synagoze, kterou začínal šábes, sobotní svátek klidu a odpočinku, musel rabín golemovi vyjmout z úst šém, aby také on mohl odpočívat. Kdyby se tak nestalo, obrovská golemova síla by se vymkla kontrole.

Jednou rabínovi onemocněla jeho nejmladší dcerka.

Ležela na lůžku jakoby bez života a ustaraný rabín už si nevěděl rady, jak by jí ulevil. Protože byl pátek a schylovalo se k večeru, s hlavou plnou starostí odešel do synagogy k večerním modlitbám a na golema zapomněl. Ten zatím seděl na lavici, ale jak pominul obvyklý čas, kdy se ukládal k odpočinku, vstal a začal přecházet po kuchyni. Chodil od stěny ke stěně, stále rychleji, až nakonec vyběhl na ulici. Tam začal jako smyslů zbavený rozbíjet okna, strhávat dřevěné vývěsní štíty a štípat je rukama na kusy, vyrážel dveře a rval ze země stromy i s kořeny. Když už v blízkosti nebylo, co by zničil, vrátil se do rabínova domu a tam ničil nábytek, rozbíjel nádobí, strhával ze zdi obrazy a koberce a řádl jako zběsilý.

Rabín právě v synagoze zahajoval sváteční zpěv, když dovnitř vtrhla jeho služebná a s nářkem hlásila, co se děje. Rabín zaváhal, protože žalm, který zahajoval šábés, už byl odzpíván a nikdo už od té chvíle nesměl vykonávat žádnou činnost. V sázce ale byly lidské životy. Proto rabín rychle vyběhl ze synagogy a pospíchal ke svému domu, kde právě golem se sekrou v ruce rozbíjel poslední kusy nábytku.

„Josefe, zastav se!“ zavolal rabín mocným hlasem. Golem zkrotl jako ovečka, poslušně se posadil na místo v kuchyni, kde ležely trosky dřevěné lavice, nechal si vyjmout šém z úst a znehybněl jako obyčejná hora hlíny.

Pak se rabín do synagogy vrátil a pokračoval v modlitbě. Znova od začátku zazpíval žalm, který ohlašuje příchod šábésu. Od té doby se na památku této události ve Staronové synagoze zpívá devadesátý druhý žalm dvakrát, což se neděje v žádné jiné synagoze na světě.

Když se rabín vrátil domů z večerní pobožnosti, jeho první kroky mířily za nemocnou dcerkou. Ta se jako zázrakem uzdravila, byla jen trochu bledá z leknutí.

Rabín Löw si dobře uvědomoval, co všechno se mohlo

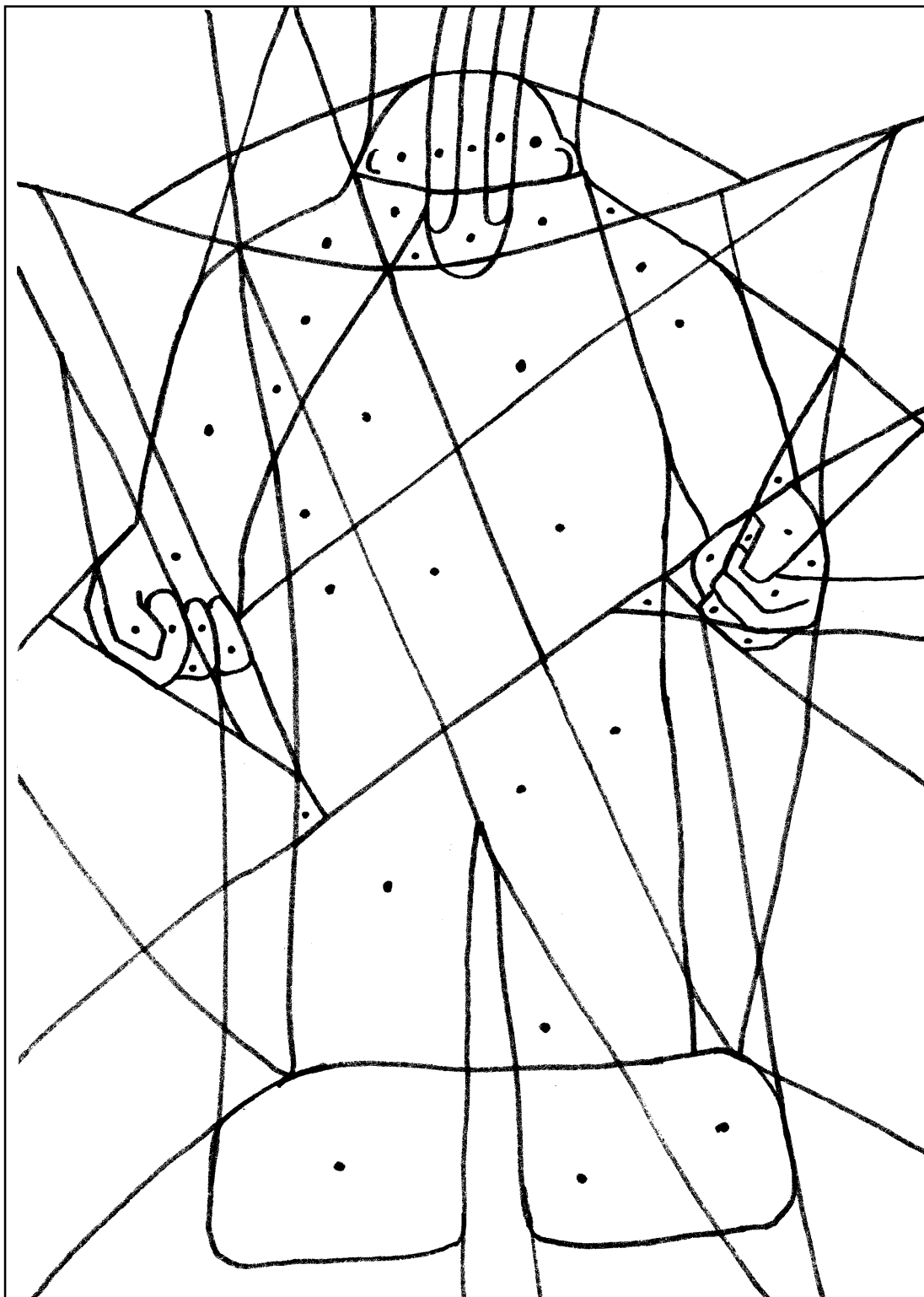
stát, kdyby včas nezakročil. S těžkým srdcem učinil rozhodnutí. Zavolal své žáky, kteří mu pomohli golema stvořit, a společně s golemem se vydali na půdu Staronové synagogy. Tam rabín přikázal golemovi ulehnout a zavřít oči. Všichni tři se postavili za jeho hlavu a pozpátku odříkávali posvátné věty. Přitom golemův dech postupně slábl, až docela ustal. Pak rabín vyjmul golemovi z úst šém, pozpátku sedmkrát obešel jeho tělo a po něm tak učinil jeho žák. Golemova kůže postupně šedla, až nabyla barvy obyčejné hlíny. Když golema sedmkrát pozpátku obešel druhý z žáků, golemovo tělo začalo na povrchu praskat a drolit se. Nehybnou hliněnou postavu pak přikryli zbytky starých plachet a látek.

Ženě a ostatním nazítří rabín oznámil, že sluha Josef navždy odešel z města a že se už nikdy nevrátí. Všem ještě přísně zakázal vstupovat na půdu Staronové synagogy z obavy, aby někdo golema zase neoživil.

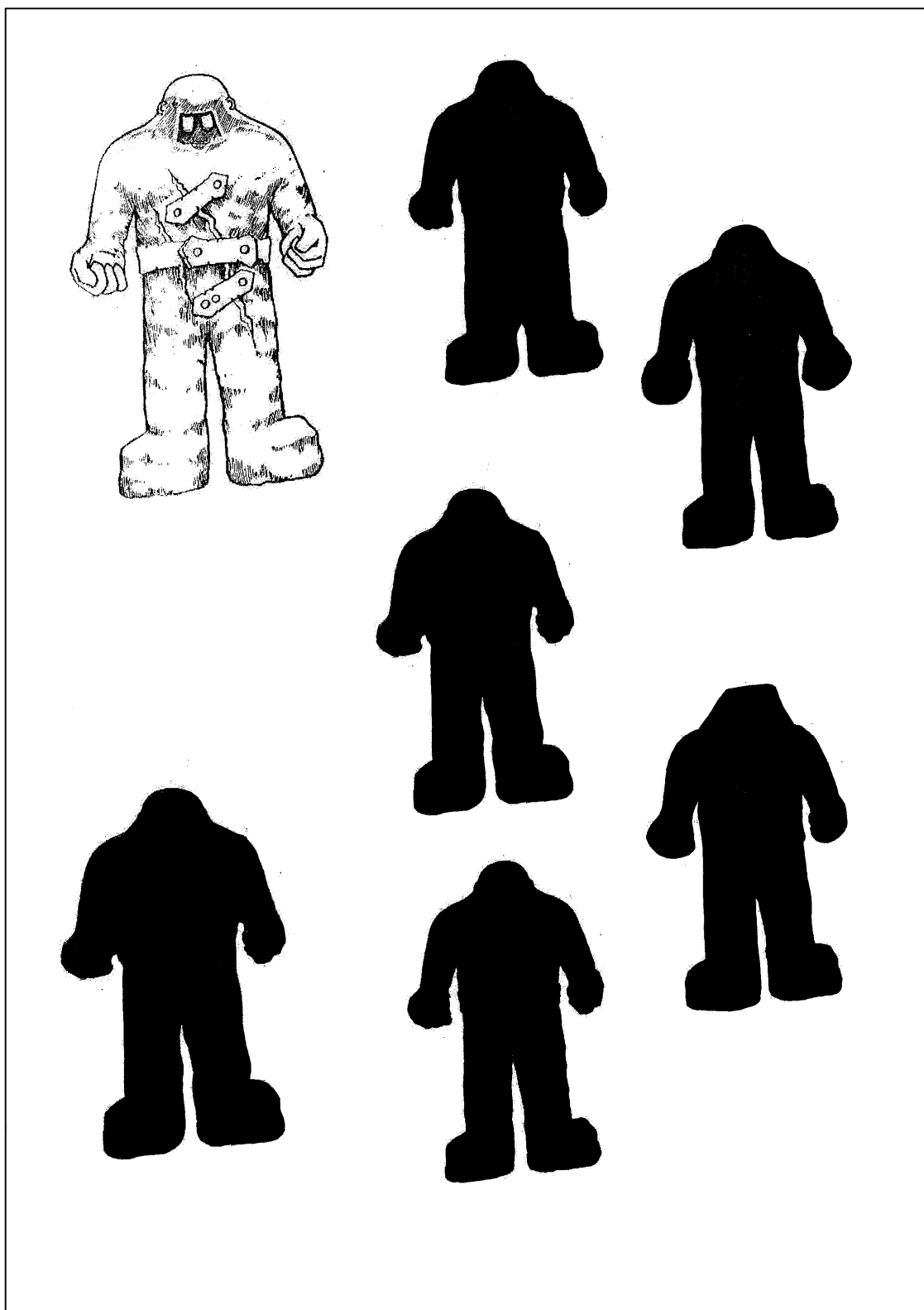
A přece se o to jeden nešťastník pokusil. Po staletích se o golemovi dozvěděl jeden chudý student. Napadlo ho, že by mu takový silný sluha mohl pomoci k bohatství. Neúnavně proto studoval staré židovské spisy, až našel posvátné texty potřebné k oživení hliněného obra. Vytvořil šém s tajnými znaky a vydal se do Židovského Města. V noci vyšplhal na půdu Staronové synagogy, odházal ztrouchnivělé látky, očistil golemovo tělo a do úst mu vložil šém. Po chvíli se pukliny v golemově těle počaly zacelovat, golemovo tělo začalo žhnout a stoupaly z něj obláčky kouře. Potom se obr zachvěl, otevřel oči, posadil se a nakonec se vztyčil. Náhle začal růst, stále se zvětšoval, hrozivý a mocný jako žhnoucí hliněná hora. Student se vyděsil a rychle golemovi šém vytrhl z úst. V ten okamžik golem ztuhl. Pak se jeho mohutné hliněné tělo začalo naklánět, až se skácelo přímo na studenta, kterého pohřbilo pod hromadou suché hlíny.

PŘÍLOHA 12 – doplňující tematicky zaměřené činnosti: Golem

G1 Vybarvi políčka s tečkou hnědě a políčka bez tečky červeně.

G2 Najdi Golemův stín.

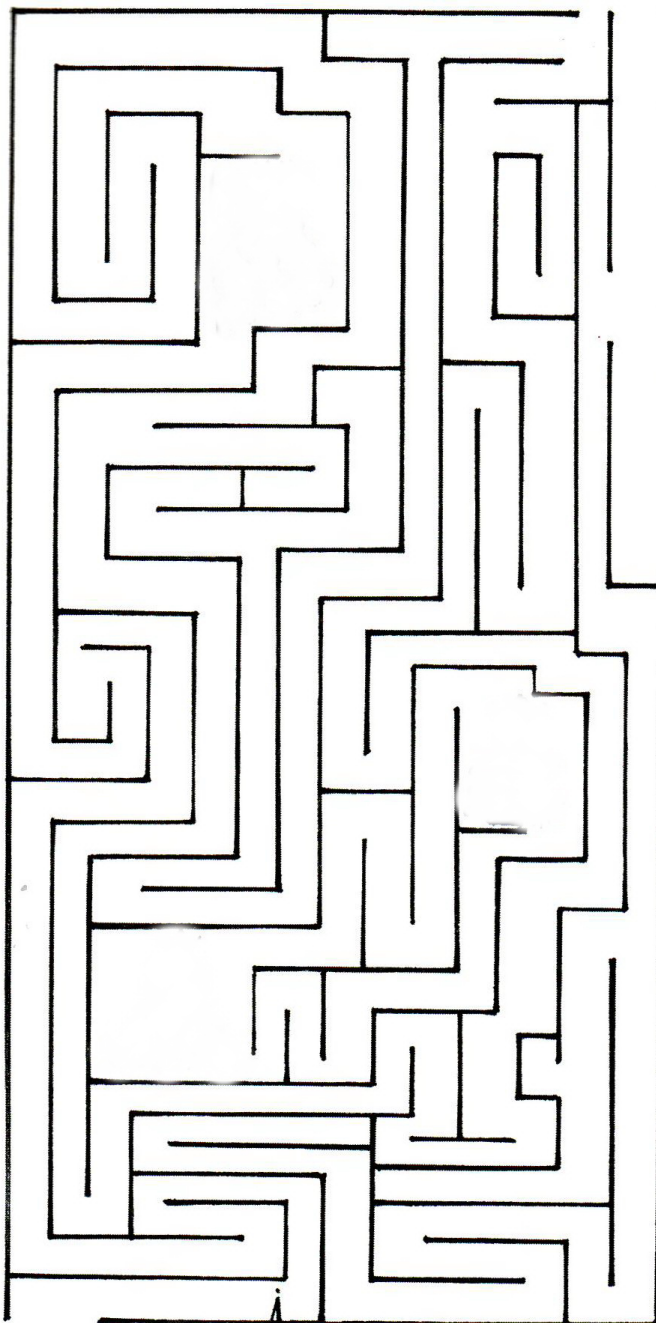
G3   Vezmi si tužku a vyznač Golemovi
cestu do města.

Po cestě má
Golem koupit navíc
jeden druh ovoce.

Zjistíš jaký?

PŘÍLOHA 13 – doplňující tematicky zaměřené činnosti:

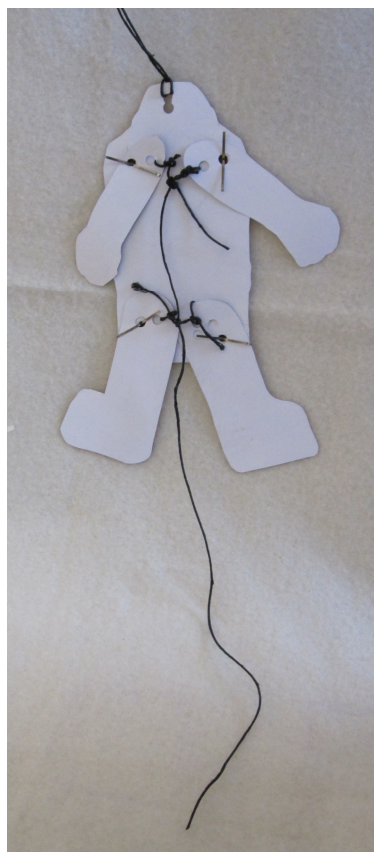
Golem

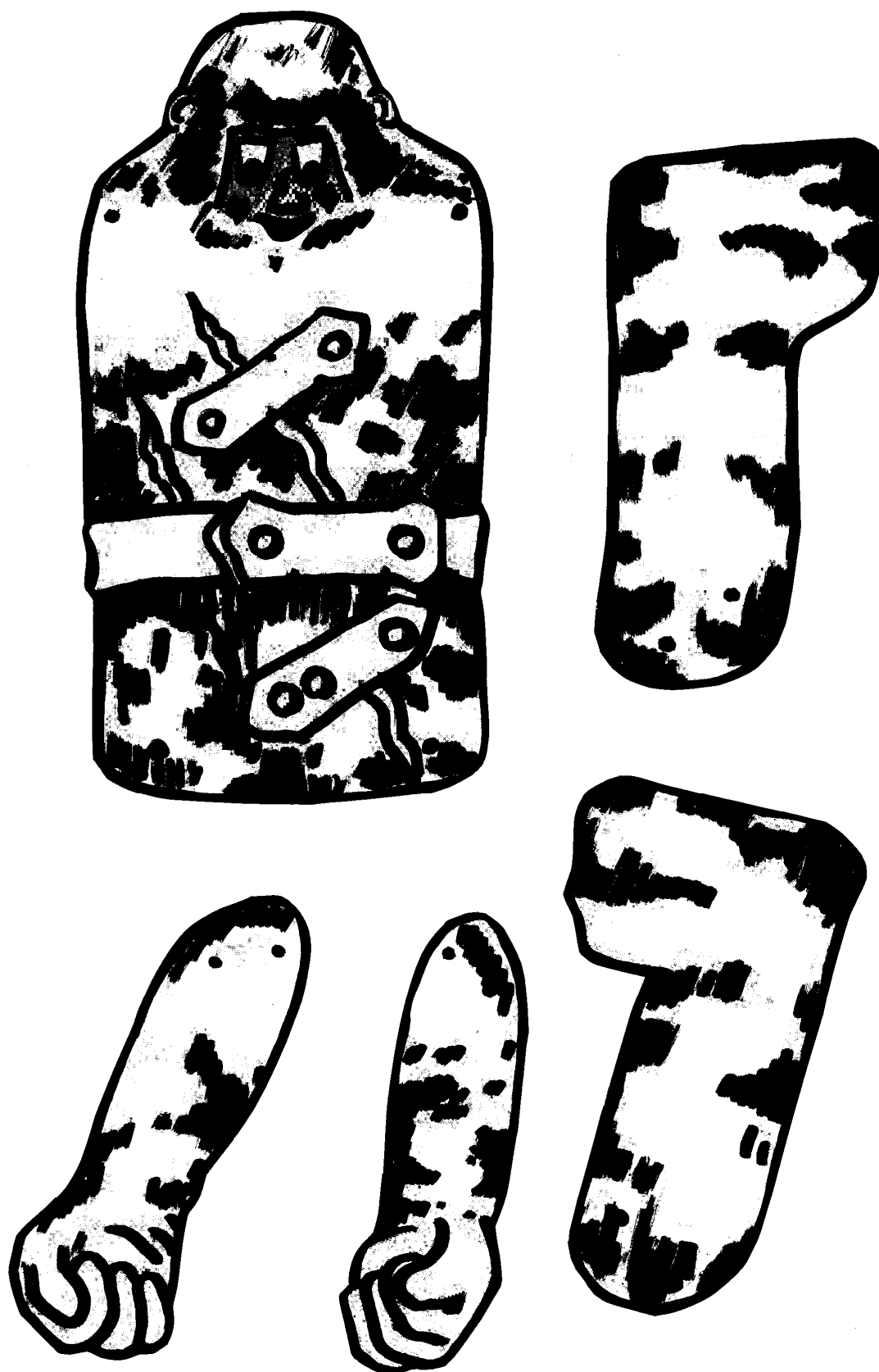
Z rychleschnoucí hmoty si kousek utrháme a zpracujeme vše do tvaru kuličky. Do této kuličky zabudujeme drátek, na kterém je navlečený a přivázaný korálek, aby nám drátek nevyklouzl. Poté z kuličky vytvarujeme panáka a pomocí párátko dotvoříme oči a ústa. Drátek na konci zahne a omotáme, aby vytvořil očko, které můžeme připevnit na klíče.

PŘÍLOHA 14 – doplňující tematicky zaměřené činnosti: Golem

K výrobě tohoto Golema byly zapotřebí čtvrtky s nakopírovanými obrázky Golema. Dále nýtky, kterými se jednotlivé části spojily k sobě a provázek, který jsme uvázali tak, aby jednotlivé končetiny byly pohyblivé.

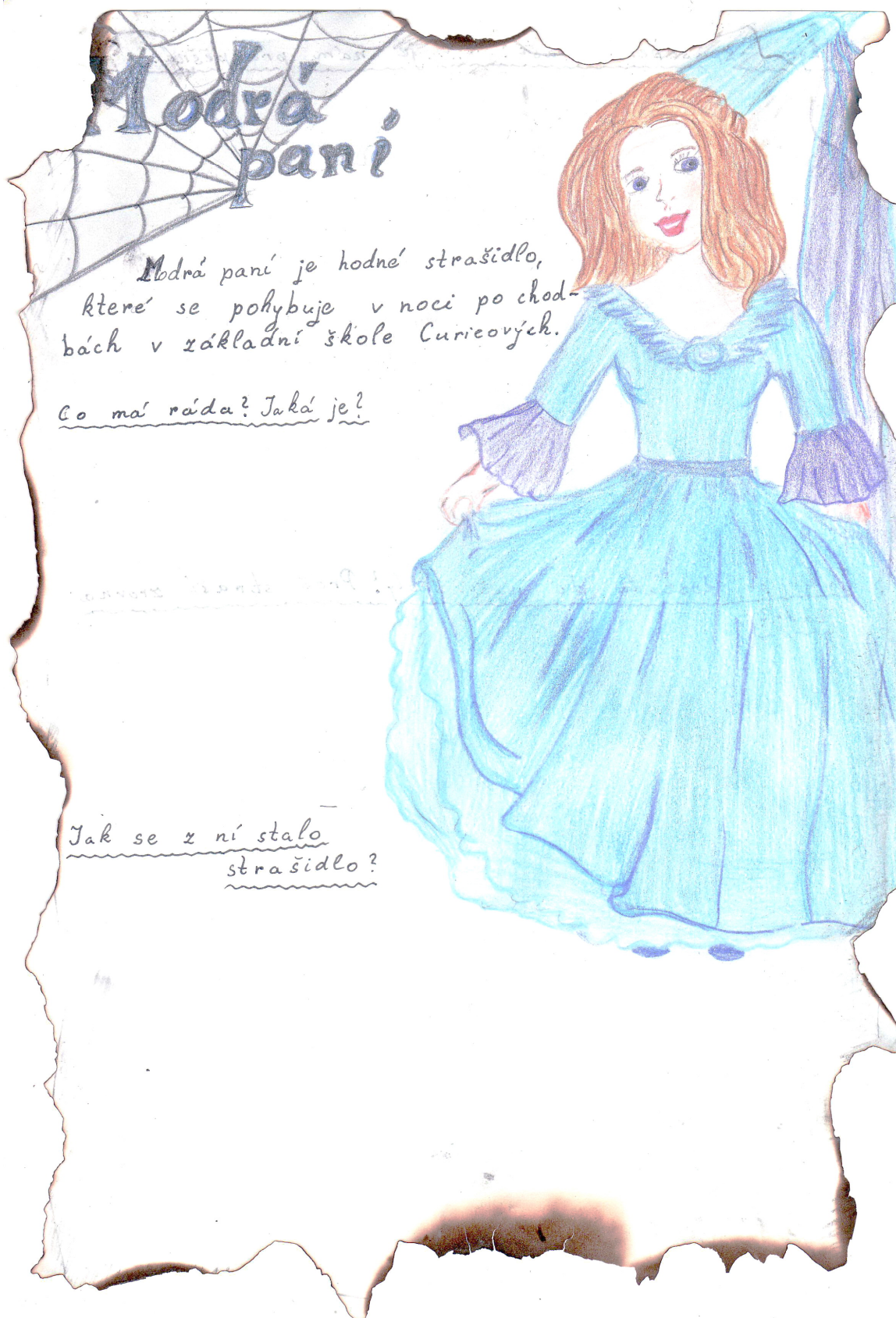
PŘÍLOHA 15 – fotografie z vyrábění Golema

PŘÍLOHA 16 – výstava Golema

PŘÍLOHA 17 – arch o Modré paní z kroniky

Modrá paní

Modrá paní je hodné strašidlo,
které se pohybuje v noci po chod-
bách v základní škole Curieových.

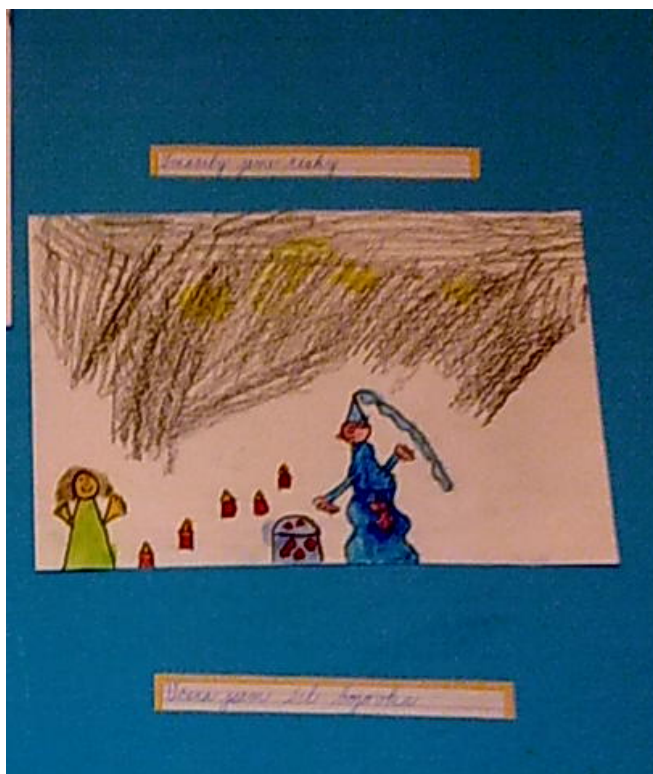
Co má ráda? Jaká je?

Jak se z ní stalo
strašidlo?

Jakým způsobem straší? Čím je nám prospěšná?

Jak se dostala do naší školy? Proč straší zrovna
tady?

PŘÍLOHA 18 – obrázky dětí ze setkání s Modrou paní

PŘÍLOHA 19 – luštěnka

1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
12.										

1. Kolik se rovná osmdesát mínus sedmdesát?
2. Jaký druh zeleniny je mrkev, petržel a ředkvička?
3. Uveďte název měsíce, ve kterém začíná škola.
4. Jakou barvu má ve svém jméně strašidlo, pro které budeme vyrábět klobouk?
5. Kolik se rovná třicet mínus dvacet pět?
6. Uveďte název měsíce, ve kterém začínají prázdniny.
7. Pět dětí stojí v řadě. Kolikátý je ten poslední?
8. V kterém ročním období začnou kvést sněženky, a příroda se po zimě probouzí?
9. V kterém ročním období dozrávají jablka, a padá listí ze stromů?
10. Jak se jmenuje město, ve kterém se nachází naše škola?
11. Jak se jmenuje řeka, která protéká Prahou?
12. Ve škole chodíme na oběd do školní .....

PŘÍLOHA 20 – pracovní list na téma třídění odpadu

Jméno: _____

ENVIROMENTÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – TŘÍDĚNÍ ODPADU

1) Vybarvi věci, které do přírody nepatří.

2) Vybarvi správně popelnice:

Popelnice na papír je modrá.
 Na sklo je zelená.
 Ta vedle modré je červená
 a poslední je žlutá.

a) Napiš, jakou barvu má popelnice na **plasty**:.....b) Popelnice na **textil** má.....barvu.

PŘÍLOHA 21 – klobouky

PŘÍLOHA 22 – mapa Prahy

